

The Model of Economic Security in Imam Khomeini's Thought: Dimensions, Components, and Indicators

Yasser Khezli^{1*}, Mostafa Saveh Doroudi², Ghasem Palouj³, Mohammad Lak⁴

1. Ph.D., Department of Economics, Faculty of Strategic Management, Supreme National Defense University, Tehran, Iran. Corresponding Author. Email: khezlijob@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Humanities, Farabi University of Science and Technology, Tehran, Iran. Email: mo-doroudi@yahoo.com

3. Ph.D., Department of Economics, Faculty of Strategic Management, Supreme National Defense University, Tehran, Iran. Email: ghasemp@gmail.com

4. Ph.D. Candidate, Department of Economics, Faculty of Strategic Management, Supreme National Defense University, Tehran, Iran. Email: lak2.1981@gmail.com

Article Info

Article type: Research Article

Article history:

Received: 28-08-2024

Accepted: 06-04-2025

Keywords:

Security, Economy, Grounded Theory, Sahifeh Imam Khomeini (RA).

Abstract

In the contemporary world, economic security is widely recognized as a crucial pillar for sustainable development and social stability. This concept is not only relevant to the welfare and quality of life of citizens, but is also relevant to macroeconomic stability and international relations. Furthermore, the increasing complexities manifested by the global economy, coupled with ongoing political and economic crises, renders exploration and analysis of economic security from an Islamic perspective increasingly relevant. The ideas of Imam Khomeini (RA) can play a significant role in informing discussions around these topics. Therefore, the objective of the present article is to examine and analyse Imam Khomeini's (RA) thought regarding economic security. Given the significance of economic security in ensuring the stability and sustainable development of the Islamic Republic of Iran, especially amid international sanctions and external pressures, this subject remains highly relevant.

The research focuses on six key dimensions of economic security, employing a data-driven approach and qualitative content analysis of Imam Khomeini's (RA) speeches, as compiled in Sahifeh Imam. These dimensions are: economic independence and self-sufficiency, Islamic culture and identity, the role of the market and economy, resistive economy and development, security and military policies, and social and economic issues. These interconnected dimensions are further elaborated through the examination of their various components and indicators. The findings suggest that the perspectives of Imam Khomeini (RA) provide a comprehensive framework for shaping economic and social policy in the Islamic Republic of Iran.

Cite this article: Khezli, Y., Saveh Doroudi, M., Palouj, GH., & Lak, M. (2025). The Model of Economic Security in Imam Khomeini's Thought: Dimensions, Components, and Indicators. *Journal of Defense Economics & Sustainable Development*, 10 (35), 61-96.

[20.1001.1.30607531.1404.10.35.3.7](https://doi.org/10.1001.1.30607531.1404.10.35.3.7)

© The Author(s) 2025. Published by Defense Economics Scientific Association of Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license)

اقتصاد دفاع و توسعه پایدار

شاپا الکترونیک: ۳۹۸۱-۰۶۱۸

شاپا چاپ: ۳۰۶۰-۵۵۳۱

الگوی امنیت اقتصادی در اندیشه امام خمینی (ره): ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها

یاسر خزلی^{۱*}، مصطفی ساوه درودی^۲، قاسم پالوج^۳، محمد لک^۴

۱. دکترا، گروه اقتصاد، دانشکده مدیریت راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران. نویسنده مسئول.

رایانامه: khezlijob@gmail.com

۲. دانشیار، گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علوم و فنون فارابی، تهران، ایران.

رایانامه: mo-doroudi@yahoo.com

۳. دکترا، گروه اقتصاد، دانشکده مدیریت راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.

رایانامه: ghasemp@gmail.com

۴. دانشجوی دکترا، گروه اقتصاد، دانشکده مدیریت راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.

رایانامه: lak2.1981@gmail.com

چکیده

در دنیای معاصر، امنیت اقتصادی به عنوان یکی از ارکان کلیدی توسعه پایدار و ثبات اجتماعی مطرح است. این مفهوم نه تنها به رفاه و کیفیت زندگی شهروندان ارتباط دارد، بلکه ثبات کلان اقتصادی و تعاملات جهانی را نیز در بر می‌گیرد. با توجه به پیچیدگی‌های روزافزون اقتصاد جهانی و بحران‌های سیاسی و اقتصادی، بررسی و تحلیل الگوهای امنیت اقتصادی از دیدگاه‌های اسلامی اهمیت فراوانی دارد. اندیشه‌های امام خمینی (ره)، به عنوان یکی از رهبران برجسته دینی، نقش مهمی در تبیین این الگوها ایفا کرده‌اند. لذا این مقاله با هدف بررسی و تحلیل الگوی امنیت اقتصادی در اندیشه امام خمینی (ره) تدوین شده است.

مطابق یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کیفی سخنان امام خمینی (ره) در صحیفه با استفاده از روش داده‌بنیاد، بر شش بعد اصلی در امنیت اقتصادی شامل استقلال و خودکفایی اقتصادی، فرهنگ اسلامی و هویت، نقش بازار و اقتصاد، اقتصاد مقاومتی و توسعه، امنیت و سیاست‌های نظامی، و مسائل اجتماعی و اقتصادی تأکید شده است. همچنین نتایج نشان می‌دهد که دیدگاه‌های امام خمینی (ره) می‌تواند به عنوان چارچوبی برای سیاست‌گذاری‌های اقتصادی و اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران مورد استفاده قرار گیرد.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله علمی

تاریخچه مقاله:

تاریخ ارسال: ۱۴۰۳/۰۶/۰۷

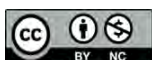
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۱/۱۷

واژگان کلیدی:

امنیت، اقتصاد، روش داده بنیاد، اندیشه امام خمینی (ره).

استناد به مقاله: خزلی، یاسر؛ ساوه درودی، مصطفی؛ پالوج، قاسم و لک، محمد. (۱۴۰۴). الگوی امنیت اقتصادی در اندیشه امام خمینی (ره): ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها، فصلنامه اقتصاددفاع و توسعه پایدار، ۱۰(۳۵)، ۶۱-۹۶.

DOI: [10.1001.1.30607531.1404.10.35.3.7](https://doi.org/10.1001.1.30607531.1404.10.35.3.7)

ناشر: انجمن علمی اقتصاد دفاع ایران
© نویسندگان

۱. مقدمه

در دنیای معاصر، امنیت اقتصادی به عنوان یکی از ارکان کلیدی توسعه پایدار و ثبات اجتماعی به شمار می‌آید. این مفهوم نه تنها به تأمین رفاه و زندگی با کیفیت بالا برای شهروندان مربوط می‌شود، بلکه به ثبات کلان‌اقتصادی و تعاملات جهانی نیز ارتباط دارد. با توجه به پیچیدگی‌های روزافزون اقتصاد جهانی و بحران‌های اقتصادی و سیاسی که کشورهای مختلف با آن مواجه هستند، تحلیل و درک الگوهای امنیت اقتصادی از منظرهای مختلف، از جمله اندیشه‌های اسلامی، اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند.

امام خمینی (ره) به عنوان یکی از برجسته‌ترین نظریه‌پردازان و رهبران دینی معاصر، دیدگاه‌های عمیق و جامع در زمینه‌های مختلف اقتصادی از جمله امنیت اقتصادی ارائه کرده‌اند. اندیشه‌های ایشان نه تنها از نظر نظری بلکه از نظر عملی نیز تأثیرات قابل توجهی بر سیاست‌گذاری‌های اقتصادی در ایران و جهان اسلام داشته است. در این راستا، بررسی الگوی امنیت اقتصادی در اندیشه امام خمینی (ره) به ما کمک می‌کند تا ابعاد مختلف این مفهوم را بهتر درک کرده و راهکارهای عملی را برای تقویت امنیت اقتصادی در چارچوب اندیشه‌های اسلامی ارائه دهیم.

مسأله‌ای که در این پژوهش به آن پرداخته می‌شود، تحلیل ابعاد و مؤلفه‌های امنیت اقتصادی از دیدگاه امام خمینی (ره) است. هدف از این پژوهش، بررسی و تحلیل دیدگاه‌های ایشان در خصوص امنیت اقتصادی و ارائه الگویی برای بهره‌گیری از این دیدگاه‌ها در سیاست‌گذاری‌های اقتصادی جمهوری اسلامی ایران است. بر این اساس، پژوهش حاضر تلاش می‌کند تا با بررسی دقیق منابع مرتبط با اندیشه‌های امام خمینی (ره)، به ارائه مدل مفهومی جامعی بپردازد که بتواند به عنوان راهنمایی برای تصمیم‌گیری‌های اقتصادی در کشور مورد استفاده قرار گیرد.

از آنجاکه امنیت اقتصادی یکی از ارکان مهم امنیت می‌باشد، لذا با تقویت آن می‌توان قدرت ملی را ارتقاء داد و چنانچه نقیصه‌ای در این رکن به وجود بیاید، سایر ارکان نیز با تزلزل همراه می‌شوند. از طرفی برای تشریح دقیق این مفهوم باید به آرا و نظرات فردی اسلام‌شناس که بر مفاهیم حکومت اسلامی نیز تسلط کامل دارد، آشنا شد. در این بین امام خمینی (ره) که بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران است به عنوان مهم‌ترین منبع استخراج مفهوم و ابعاد و شاخصه‌های امنیت اقتصادی از دیدگاه اسلام محسوب می‌شود. لذا باید با تشریح الگوی ذهنی امام بزرگوار نقشه حرکت انقلاب را ترسیم نموده و همواره مسیر حرکت را با آن مورد آزمون قرار دهیم تا جلوی هرگونه انحراف مخرب را بگیرد.

در ضمن در صورت فقدان این رکن امنیت، سایر ارکان نیز متزلزل و مورد هجوم قرار می‌گیرد و انقلاب اسلامی از مسیر اصلی خود منحرف می‌شود و خون‌های بسیاری که برای ایجاد و استقرار آن صرف شده است به هدر می‌رود و از طرفی مسیر ایجاد تمدن نوین اسلامی با خدشه اساسی مواجه می‌شود. لذا بررسی و تبیین دقیق آن می‌تواند از آسیب‌های آتی برای این موضوع مهم جلوگیری نماید.

با توجه به اهمیت موضوع و گستردگی آن، پژوهش حاضر بر آن است تا علاوه بر تحلیل و بررسی ابعاد نظری امنیت اقتصادی در اندیشه امام خمینی (ره)، به شناسایی شاخص‌های کاربردی و عملیاتی آن نیز بپردازد.

این شاخص‌ها می‌توانند به سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران اقتصادی کمک کنند تا بر اساس اصول اسلامی و دیدگاه‌های امام خمینی (ره)، برنامه‌ریزی‌های لازم را برای تأمین امنیت اقتصادی کشور انجام دهند.

این پژوهش از سه سوال کلیدی اصلی تشکیل شده است:

- ابعاد اصلی امنیت اقتصادی از منظر امام خمینی (ره) چیست؟
- مؤلفه‌های کلیدی برای تحقق امنیت اقتصادی از دیدگاه ایشان کدامند؟
- شاخص‌هایی را برای سنجش امنیت اقتصادی از دیدگاه امام خمینی (ره) کدام هستند؟

نوآوری اصلی این مقاله در تبیین و تدوین الگوی امنیت اقتصادی بر اساس اندیشه‌های امام خمینی (ره) نهفته است. این مقاله برای اولین بار تلاش می‌کند ابعاد، مؤلفه‌ها، و شاخص‌های امنیت اقتصادی را با توجه به دیدگاه‌های امام خمینی (ره) در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی استخراج و طبقه‌بندی کند. نوآوری دیگر این مقاله در ارائه چارچوبی برای سیاست‌گذاری‌های اقتصادی جمهوری اسلامی ایران است که به‌ویژه در شرایط تحریم‌ها و فشارهای خارجی، به تقویت استقلال و خودکفایی اقتصادی و همچنین توجه به عدالت اجتماعی می‌پردازد. این مقاله با رویکردی اسلامی به موضوع امنیت اقتصادی می‌پردازد و تلاش می‌کند تا این مفهوم را در چارچوب مفاهیم دینی و اجتماعی امام خمینی (ره) تعریف و تحلیل کند، که می‌تواند راهنمایی برای سیاست‌گذاران اقتصادی کشور باشد.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱. مبانی نظری پژوهش

۲-۱-۱. مفهوم امنیت

فرهنگ عمید امنیت را به معنی "در امان بودن، آرامش و آسودگی" تعریف کرده است (عمید، ۱۳۸۹). همچنین لغت‌نامه دهخدا امنیت را "بی‌خوفی و در امان بودن" تعریف کرده است (دهخدا، ۱۳۷۷). اصولاً امنیت به‌طور کلی مفهومی توسعه‌یافته، مبهم، نارسا و از نظر ماهیتی جدال‌برانگیز و از لحاظ شخصیتی متناقض است که در متون و کتاب‌های مختلف تعاریف متفاوتی از امنیت ارائه شده است. باری بوزان از جمله صاحب‌نظرانی است که تعریفی از امنیت ارائه نمی‌کند و معتقد است که ماهیت امنیت مانع از تحقق تعریف پذیرفته‌شده می‌باشد.

باری بوزان این موضوع را در پنج مقوله تقسیم‌بندی نموده است: امنیت نظامی، امنیت سیاسی، امنیت اقتصادی، امنیت اجتماعی، امنیت زیست‌محیطی (بوزان و همکاران، ۱۳۹۲).

نکته‌ای که لازم است در مورد مفهوم امنیت به آن توجه شود این است که تلقی کشورهای توسعه‌نیافته از کشورهای توسعه‌یافته در مورد امنیت متفاوت است. فقدان زیربنای اساسی در کشورهای توسعه‌نیافته از جمله ویژگی‌های مشترک این کشورها محسوب می‌شود (برومند، ۱۳۸۷).

۲-۱-۲. اقتصاد

فرهنگ دهخدا، اقتصاد را به معنای "میانه راه رفتن و میانجی نگاه داشتن" تعریف کرده است (دهخدا، ۱۳۷۷) و فرهنگ عمید نیز آن را به معنای "تبادل در دخل و خرج" تعریف کرده است (عمید، ۱۳۸۹). اقتصاد عبارت از مطالعه روش تخصیص منابع فیزیکی و انسانی کمیاب در میان خواسته‌های نامحدود یا مقاصد رقیب است؛ به عبارت دیگر اقتصاد عبارت از مطالعه کمیابی است که موقعی نتیجه می‌شود که مردم بیش از آنچه را که می‌توانند تولید کنند، تقاضا می‌نمایند. چون خواسته‌های جامعه نامحدود است، بنابراین تمام خواسته‌ها نمی‌توانند ارضاء شوند بنابراین اقتصاد اصولاً علم اتخاذ روش انتخاب شده است. همچنان که جامعه به مصرف خود از برخی از منابع ادامه می‌دهد، مقدار این منبع کاهش می‌یابد و این امر موجب می‌شود تا مقدار آن منبع بیشتر و بیشتر کمیاب شود که این افزایش کمیابی موجب بالا رفتن قیمت منبع می‌گردد (موریس و فیلیپس^۱، ۱۳۷۷: ۳). اقتصاد علمی است که حیات اقتصادی و پدیده‌ها و جلوه‌های آن را تفسیر کرده، ارتباط آن پدیده‌ها و جلوه‌ها را با اسباب و عوامل کلی‌ای که بر آن حاکم است بیان می‌دارد (صدر، ۱۳۹۳: ۷).

همچنین تعاریف مختلف دیگری نیز از اقتصاد انجام شده است. به‌طور مثال آدام اسمیت می‌گوید: علم اقتصاد علم تحقیق در ماهیت و علل ثروت ملل است. ریکاردو علم اقتصاد را علم بررسی چگونگی توزیع درآمد و ثروت بین افراد می‌داند. کینز علم اقتصاد را علم تولید، توزیع و مصرف می‌داند و نوردهاوس می‌گوید علم اقتصاد مطالعه چگونگی استفاده از منابع کمیاب جامعه به منظور تولید کالاهای باارزش و توزیع بین افراد مختلف است (موریس و فیلیپس، ۱۳۷۷: ۳).

۲-۱-۳. امنیت اقتصادی

از نظر لغوی امنیت اقتصادی مرکب از دو واژه امنیت و اقتصاد است. از نظر رابرت ماندل امنیت اقتصادی عبارت است از: میزان حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم یک جامعه از طریق تأمین کالاها و خدمات و هم از مجرای عملکرد داخلی و هم حضور در بازارهای بین‌المللی. ماندل جنبه‌های اصلی امنیت اقتصادی را رشد اقتصادی و توزیع اقتصادی کالاها و خدمات می‌داند و می‌گوید هدف امنیتی در این رابطه افزایش سلامتی اقتصاد ملی از طریق بهبود نسبی آن در مقایسه با شرایط اقتصاد در گذشته و همین‌طور بهبود شرایط فعلی آن در مقایسه با دیگر کشورها می‌باشد (ماندل، ۱۳۷۷: ۱۰۷).

بوزان نیز از امنیت اقتصادی سخن رانده و در سطوح فردی، شرکت‌ها، طبقات و دولت‌ها به این موضوع می‌پردازد. از نظر وی، در سطح فردی، امنیت اقتصادی به میزان دسترسی انسان به ضروریات زیستی (غذا، آب، سرپناه و آموزش) مربوط است. در سطوح بالاتر، ایده امنیت اقتصادی با دامنه وسیعی از بحث‌های بسیار سیاسی درباره اشتغال، توزیع درآمد و رفاه مرتبط است. به نظر بوزان، امنیت اقتصادی فرد تنها به شرایط زیستی محدود نمی‌شود بلکه تأمین این امنیت به معنی حفظ سطح مشخصی از استاندارد زندگی است و به عنوان نمونه: اشتغال یا حق حداقل دستمزد را باید از شرایط ضروری امنیت اقتصادی دانست (اخوان کاظمی، ۱۳۹۸: ۴).

¹ Maurice & Phillips

۲-۲. پیشینه پژوهش

۲-۱. مطالعات خارجی

هر چند که در مقالات خارجی به موضوع این مقاله به صورت مستقیم اشاره نشده است ولی موضوع امنیت اقتصادی مورد بررسی قرار گرفته است. در ادامه به توضیح در خصوص تعدادی از این مقالات می‌پردازیم. دزمتیری^۱ (۲۰۱۹) آستانه‌ها را به عنوان شاخص‌هایی تعریف می‌کند که در مرز بین ویژگی‌های اجتماعی-اقتصادی و سایر ویژگی‌های امنیتی نظیر امنیت جمعیتی، صنعتی و ذخایر استراتژیک قرار دارند. این آستانه‌ها به عنوان ابزاری برای تشخیص خطرات اجتماعی-اقتصادی، نظیر امنیت غذا، انرژی و زیرساخت‌ها عمل می‌کنند. وی همچنین به چالش‌های محاسبه مقادیر کمی آستانه‌ها، از جمله عدم اتفاق نظر در روش‌ها و پیچیدگی انتقادهای مطرح شده در این زمینه اشاره می‌کند. با وجود این، این شاخص‌ها ابزاری موثر برای اطلاع‌رسانی و پیشگیری از تهدیدات بالقوه محسوب می‌شوند.

رایبیننکو و همکاران^۲ (۲۰۲۰) بر اهمیت ارزیابی کمی توانایی مالی کشورها با استفاده از شاخص‌های مالی نظیر ذخایر ارزی، بدهی خارجی سرانه و تغییرات نرخ پول تأکید دارند. این پژوهش نشان می‌دهد که شاخص‌های یکپارچه امنیت مالی می‌توانند به عنوان متغیرهایی در مدل‌های اقتصادی برای تحلیل تأثیر امنیت اقتصادی بر توسعه اقتصادی کشورها استفاده شوند.

ناربوی و همکاران^۳ (۲۰۲۱) به ضرورت نظام‌مند کردن شاخص‌های امنیت اقتصادی و طبقه‌بندی اشیاء و پدیده‌ها برای تحلیل امنیت اقتصادی در سطوح مدیریتی مختلف می‌پردازند. این پژوهش تأکید دارد که توسعه سیستم‌های تحلیل امنیت اقتصادی مستلزم درک روشن از ساختار شاخص‌ها است تا امکان پیش‌بینی و مدیریت تهدیدات فراهم شود.

هارکاوا و همکاران^۴ (۲۰۲۱) بر استفاده از رویکردهای رسمی و شاخص‌های مشخص برای ارزیابی امنیت اقتصادی منطقه‌ای تأکید می‌کنند. این پژوهش نشان می‌دهد که نظارت مداوم و ارزیابی اقتصادی براساس مقادیر آستانه، می‌تواند به شناسایی تهدیدات بالقوه و توسعه اقدامات پیشگیرانه کمک کند.

گوریانو و همکاران^۵ (۲۰۱۷) رویکردهای مدل‌سازی پیشرفته مانند تحلیل مؤلفه‌های اصلی، همبستگی متعارف و مدل‌های خودرگرسیون برداری را برای مطالعه پویایی شاخص‌های امنیت مالی پیشنهاد می‌دهند. این پژوهش به شناسایی روابط میان اجزای امنیت مالی و اثرات کوتاه‌مدت و بلندمدت تهدیدات خارجی بر سیستم‌های اقتصادی می‌پردازد.

پتروف^۶ (۲۰۲۲) روش تحلیل عاملی را برای تعیین شاخص‌های معرف امنیت اقتصادی معرفی می‌کند. وی به مزایای تحلیل عاملی برای کاهش پیچیدگی داده‌ها و شناسایی شاخص‌های نماینده امنیت اقتصادی اشاره

¹ Dzmitry

² Hrybinenko et al.

³ Narboy et al.

⁴ Harkava et al.

⁵ Guryanova et al.

⁶ Petrov

داشته و در عین حال چالش‌هایی نظیر ذهنی بودن در انتخاب شاخص‌ها و محدودیت‌های مقایسه دوره‌های زمانی مختلف را مورد بحث قرار می‌دهد.

استانکویچینه و همکاران^۱ (۲۰۱۳) به تحلیل رابطه میان امنیت اقتصادی و شاخص‌های ریسک کشور در کشورهای منطقه بالتیک اتحادیه اروپا می‌پردازند. این پژوهش با استفاده از روش‌های تحلیل چندمعیاره نشان می‌دهد که امنیت اقتصادی نقش مهمی در کاهش ریسک‌های کشور دارد.

میتیاکوف و همکاران^۲ (۲۰۲۳) سیستمی برای نظارت عملیاتی بر امنیت اقتصادی بر اساس شاخص‌های نرمال شده و مقادیر انتگرالی ارائه می‌دهند. این سیستم شامل چهار حوزه اقتصادی واقعی، اجتماعی، پولی و خارجی است که هر کدام شامل شاخص‌های خاصی برای نظارت بر وضعیت امنیت اقتصادی هستند.

کیبل^۳ (۱۹۹۵) برخلاف رویکردهای تقابلی، به اهمیت همکاری‌های بین‌المللی در تضمین امنیت اقتصادی اشاره دارد. وی معتقد است که شرایط معاصر جهانی نیازمند همکاری‌های تعاونی برای ارتقای امنیت اقتصادی مشترک است.

آرفیوا و همکاران^۴ (۲۰۲۱) نظام امنیت اقتصادی را به‌عنوان سیستمی مرکب از زیرسیستم‌های تولیدی، مالی، زیست‌محیطی، نوآوری، سرمایه‌گذاری و اجتماعی تحلیل می‌کنند. پارامترهای کلیدی امنیت اقتصادی شامل استقلال نسبی اقتصادی، ثبات اقتصادی، و خودتوسعه نظام‌های اقتصادی است. این مقاله با تحلیل PEST و شناسایی تهدیدات و فرصت‌های تحول قدرت، بر چندبعدی بودن امنیت اقتصادی تأکید می‌کند. نتایج برای سیاست‌گذاران در جهت تضمین توسعه پایدار اقتصادی و مقابله با تهدیدات منطقه‌ای مفید است.

لوچنکو و همکاران^۵ (۲۰۱۹) بر توسعه روشی نوآورانه برای ارزیابی امنیت اقتصادی کشورها تمرکز دارد. با استفاده از مدل ضربی و قانون فیشبرن، سطح امنیت اقتصادی اوکراین طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ تحلیل شده و نشان داده می‌شود که بحران‌های مالی و بی‌ثباتی سیاسی از عوامل کلیدی کاهش امنیت اقتصادی این کشور بوده‌اند. پیشنهادات این مقاله شامل توسعه اقدامات دولتی برای بهبود امنیت اقتصادی و کاهش آسیب‌پذیری در برابر بحران‌ها است.

کلوچان و همکاران^۶ (۲۰۲۲) به ارزیابی امنیت اقتصادی بنگاه‌های نوآور با تأکید بر حمایت نهادی می‌پردازند. سرمایه انسانی، مؤلفه‌های مالی، حمایت حقوقی، و زیرساخت‌ها، عوامل مؤثر بر امنیت اقتصادی بنگاه‌ها هستند. مزیت این روش در مقایسه با تحقیقات پیشین، امکان تحلیل ناهمواری توسعه اقتصادی مناطق مختلف و بررسی تغییرات نهادی است. یافته‌ها می‌توانند برای پیش‌بینی توسعه مناطق و تنظیم سیاست‌های حمایتی مفید باشند.

¹ Stankevičienė et al.

² Mityakov et al.

³ Cable

⁴ Arefieva et al.

⁵ Levchenko et al.

⁶ Klochan et al.

کاهلر^۱ (۲۰۰۴) امنیت اقتصادی در عصر جهانی‌سازی را مورد بررسی قرار داده و به تغییر مفهوم سنتی امنیت اقتصادی می‌پردازد. جهانی‌سازی، علاوه بر ایجاد فرصت‌ها، موجب افزایش نوسانات اقتصادی و تهدیداتی از جانب بازیگران غیردولتی شده است. مقاله بر نقش نهادهای ملی، منطقه‌ای و جهانی در کاهش ناامنی اقتصادی تأکید دارد و تعامل این نهادها را به‌عنوان مکملی برای امنیت اقتصادی در محیط جهانی‌سازی تحلیل می‌کند.

۲-۲-۲. مطالعات داخلی

در ایران، مطالعات متعددی در زمینه امنیت اقتصادی و تأثیر آن بر توسعه پایدار، عدالت اجتماعی و استقلال اقتصادی انجام شده است. برخی از این پژوهش‌ها به طور خاص به بررسی اندیشه امام خمینی (ره) در این زمینه پرداخته‌اند.

به جهت دغدغه مسئولین نظام اولین کنگره «بررسی اندیشه‌های اقتصادی امام خمینی (س)» (کنگره، ۱۳۷۷) در قالب ۲۸ مقاله به بررسی مبانی تفکر اقتصادی امام، جنگ فقر، سیاست‌های پولی، توسعه اقتصادی و ... پرداخته است.

در ادامه کنگره قبلی، دومین کنگره «بررسی اندیشه‌های اقتصادی امام خمینی (س)» (کنگره، ۱۳۸۰) در قالب ۳۴ مقاله به بررسی اقتصاد، عدالت اجتماعی، توسعه و عدالت، مالیات، خمس، خودکفایی، نقش زنان و خصوصی‌سازی و .. در اندیشه‌های امام خمینی (ره) پرداخته است.

کتاب اقتصاد در اندیشه امام خمینی (س) (۱۳۶۸) دفتر چهل و ششم از آثار موضوعی تبیان‌ها است که این اثر در ۱۱ فصل با عناوینی چون «خطوط کلی اقتصاد اسلامی»، «منابع و ثروت‌های ملی»، «کشاورزی»، «بانکداری» و «اقتصاد و جنگ تحمیلی» تنظیم شده است. هر یک از این فصل‌ها به بخش‌های متعددی تقسیم شده‌اند که نظر اسلام را از نگاه امام خمینی (س) درباره هر یک از موضوعات بیان می‌کند که ضمن تشریح موضوعات موردشاه، به‌طور خاص بر روی امنیت اقتصادی که موضوع تحقیق محقق است بررسی نموده است.

سیف (۱۳۸۹) در «مفهوم شناسی امنیت اقتصادی» به موضوع، مفاهیم، شاخص‌ها و رویکردهای امنیت اقتصادی و آثار و تبعات ناامنی اقتصادی پرداخته است. ظرفیت قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای ارتقای امنیت اقتصادی مورد بررسی قرار گرفته و شاخص‌های متنوع آن در سند مذکور شناسایی و دسته‌بندی شده است.

عزیزی و پاسبان (۱۳۸۰) در «بررسی آرا و اندیشه‌های حضرت امام خمینی (س) درباره برنامه‌های اقتصادی دولت (تهیه و تنظیم، سیاست‌گذاری، خط‌مشی‌ها و ...)» به نظرات امام و تأکیدات ایشان در موضوعات و وظایف دولت‌ها در قبال برنامه‌های اقتصادی پرداخته است.

¹ Kahler

رشیدی و همکاران (۱۳۹۴) متغیرهایی شناسایی و الگوسازی شوند که با رصد و سنجش آن‌ها بتوان امنیت اقتصادی کشور را ارزیابی کردند. به روش پرسشنامه از بین ۴۰ نفر از خبرگان به متغیرها رسید و وزن دهی کرد. درنهایت ۲۵ متغیر در هفت بخش شناسایی کرد: پولی، تأمین کالای اساسی، تجارت خارجی، خطمشی بازار، عملکرد اقتصادی، نیروی انسانی و شرایط مساعد محیط اقتصادی. درنهایت با تعیین وزن هریک از متغیرها و نیز وزن هر یک از بخش‌ها در ایجاد امنیت اقتصادی، الگوی نهایی سنجش امنیت اقتصادی کشور را به دست آورد.

اخوان کاظمی (۱۳۹۸) در مقاله ماهیت و الزامات امنیت اقتصادی در الگوی اسلامی و ایرانی پیشرفت واکاوی امنیت اقتصادی و سازوکارهای تأمین آن بر مبنای منابع و آموزه‌های قرآنی و روایی و با روش توصیفی-تحلیلی پرداخته است. در این راستا، تعامل امنیت با استغنیای مادی و اقتصادی، عوامل ایجاد و تقویت امنیت اقتصادی و نیز عوامل محل امنیت اقتصادی در آیات و روایات مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها حاکی از آن است که بسیار پیش از این در منابع قرآنی و روایی، مفهوم پیچیده امنیت اقتصادی و سازوکارهای تأمین آن، به گونه‌ای بسیار دقیق و ملموس، مورد تبیین و تصریح قرار گرفته است و با اتکا به این رهنمودهای متقن و عملی می‌توان ضمن تمهید و تأمین امنیت اقتصادی، جامعه اسلامی و بشری را در مرزهای ایمان و نظام توحیدی، به توسعه عدالت محور و پیشرفت و تعالی مادی و معنوی رهنمون ساخت.

بهشتی (۱۳۹۸) در گزارشی تحت عنوان «استقلال اقتصادی در سپهر اندیشه‌های امام (ره)» به نقض تحریم و وابستگی‌ها در اندیشه امام خمینی پرداخته است و نتیجه گرفته است که دیدگاه اقتصادی امام راحل منطبق با قانون اساسی و برگرفته از آموزه‌های دینی و اسلامی است و در اسلام، استقلال و عزت پایدار مسلمانان در گروه استقلال اقتصادی آنان پنداشته شده و جامعه اسلامی به تلاش جدی برای تولید و تقویت قوای مختلف توصیه شده است.

۲-۲-۳. جمع‌بندی پیشینه تحقیق

پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که مطالعات مختلفی در ایران پیرامون امنیت اقتصادی و تأثیر آن بر توسعه پایدار، عدالت اجتماعی، و استقلال اقتصادی صورت گرفته است. برخی از این پژوهش‌ها به‌طور خاص به بررسی اندیشه امام خمینی (ره) پرداخته‌اند. به عنوان مثال، کنگره‌های بررسی اندیشه‌های اقتصادی امام خمینی به تحلیل مبانی فکری امام در موضوعاتی چون عدالت اجتماعی، توسعه، مالیات و خودکفایی پرداخته‌اند (کنگره، ۱۳۷۷ و ۱۳۸۰). همچنین کتاب‌هایی مانند "اقتصاد در اندیشه امام خمینی" به بررسی ابعاد مختلف اقتصاد اسلامی پرداخته‌اند، اما تمرکز ویژه‌ای بر امنیت اقتصادی نداشته‌اند (خمینی، ۱۳۶۸). مطالعات دیگری مانند پژوهش سیف (۱۳۸۹) به مفاهیم و شاخص‌های امنیت اقتصادی پرداخته‌اند و ظرفیت قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران را برای ارتقای امنیت اقتصادی بررسی کرده‌اند. رشیدی (۱۳۹۴) با شناسایی و الگوسازی متغیرهای امنیت اقتصادی به دنبال ارائه الگویی برای ارزیابی امنیت اقتصادی کشور بود، اما مبنای الگوی وی مشخص نشده است. اخوان کاظمی (۱۳۹۸) به واکاوی امنیت اقتصادی و سازوکارهای تأمین آن بر اساس منابع

قرآنی و روایی پرداخته و بهشتی (۱۳۹۸) به تحلیل استقلال اقتصادی از دیدگاه امام خمینی (ره) پرداخته و به نقش تحریم‌ها و وابستگی‌ها در این زمینه اشاره کرده است.

خلاصه منابع خارجی مرتبط با امنیت اقتصادی نشان‌دهنده روندهای متنوع در تحلیل، شاخص‌گذاری و مدیریت این مفهوم پیچیده است. این مطالعات به بررسی جنبه‌های مختلف امنیت اقتصادی در چارچوب‌های ملی، منطقه‌ای و جهانی می‌پردازند به طوری که دزیمتری (۲۰۱۹) به تعریف آستانه‌ها به‌عنوان ابزار تشخیص خطرات اجتماعی-اقتصادی پرداخته و بر چالش‌های محاسبه مقادیر کمی این شاخص‌ها تأکید دارد. هربیننکو و همکاران (۲۰۲۰) استفاده از شاخص‌های مالی برای تحلیل امنیت اقتصادی و تأثیر آن بر توسعه اقتصادی را بررسی می‌کنند. پتروف (۲۰۲۲) روش تحلیل عاملی را برای شناسایی شاخص‌های امنیت اقتصادی معرفی می‌کند. میتیاکوف و همکاران (۲۰۲۳) سیستمی عملیاتی برای نظارت بر امنیت اقتصادی ارائه می‌دهند که شامل حوزه‌های واقعی، اجتماعی، پولی و خارجی است. ناربوی و همکاران (۲۰۲۱) بر ضرورت ساختارمند کردن شاخص‌ها برای تحلیل و مدیریت تهدیدات تأکید دارند. هارکاوا و همکاران (۲۰۲۱) نظارت مداوم بر مقادیر آستانه را برای شناسایی تهدیدات پیشنهاد می‌کنند. گوریانو و همکاران (۲۰۱۷) از مدل‌سازی پیشرفته برای مطالعه پویایی شاخص‌های امنیت مالی و اثرات تهدیدات خارجی استفاده می‌کنند. لوچنکو و همکاران (۲۰۱۹) رویکردی نوآورانه برای ارزیابی امنیت اقتصادی با مدل ضربی و قانون فیشبرن ارائه می‌دهند. آرفیوا و همکاران (۲۰۲۱) امنیت اقتصادی را به‌عنوان سیستمی مرکب از زیرسیستم‌های مختلف تحلیل کرده و بر چندبعدی بودن آن تأکید دارند. کلوچان و همکاران (۲۰۲۲) امنیت اقتصادی بنگاه‌های نوآور را با توجه به حمایت نهادی و مؤلفه‌های مالی و انسانی بررسی می‌کنند. استانکوویچینه و همکاران (۲۰۱۳) رابطه میان امنیت اقتصادی و ریسک کشورها در کشورهای بالتیک را تحلیل می‌کنند. کاهلر (۲۰۰۴) با تأکید بر تعامل نهادها در محیط جهانی‌سازی، تغییر مفهوم سنتی امنیت اقتصادی را بررسی می‌کند. کیل (۱۹۹۵) اهمیت همکاری‌های بین‌المللی برای تضمین امنیت اقتصادی مشترک را مطرح می‌کند.

این مطالعات نشان می‌دهند که امنیت اقتصادی مفهومی پیچیده و چند بعدی است که هم به ویژگی‌های داخلی کشورها و هم به تعاملات بین‌المللی وابسته است. مقاله حاضر با استفاده از اندیشه امام خمینی (ره)، به تحلیل این مفهوم پرداخته و تلاش می‌کند الگویی جامع و بومی برای امنیت اقتصادی ارائه دهد که ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، و دینی را در بر بگیرد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

در این مطالعه، نوع تحقیق کاربردی است، به این معنی که هدف آن حل یک مشکل یا مسئله واقعی و عملی است. تحقیقات کاربردی به طور مستقیم به مسائل موجود در یک جامعه، صنعت، یا سیاست‌گذاری می‌پردازد و نتایج آن قابل استفاده در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها هستند. در اینجا، مطالعه با تمرکز بر بررسی و ارائه راهکارهایی برای بهبود امنیت اقتصادی، بر سیاست‌گذاری‌های اقتصادی کشور تأثیر دارد و هدف آن دستیابی به راه‌حلی برای مسائل اقتصادی عملی است که در جمهوری اسلامی ایران یا دیگر کشورهای اسلامی وجود دارد.

مدل پژوهش بر اساس رویکرد داده‌بنیاد^۱ طراحی شده است. در این رویکرد، پژوهشگر به جای استفاده از فرضیه‌های پیشین، مستقیماً از داده‌های متنی موجود در «صحیفه امام» استفاده می‌کند تا نظریه‌های نوین و مفاهیم تازه‌ای درباره امنیت اقتصادی استخراج کند. این رویکرد کیفی به‌طور خاص مناسب موضوعات چندلایه و پیچیده‌ای مانند امنیت اقتصادی است که نیازمند تحلیل دقیق از متن‌ها می‌باشد.

جامعه آماری و روش گردآوری داده‌ها مجموعه بیانات، احکام، پیام‌ها، خطبه‌های امام خمینی (ره) (بین سال‌های ۱۳۴۲ لغایت ۱۳۶۸) می‌باشد. با استفاده از نرم‌افزار صحیفه امام (۱۳۹۶) و نرم‌افزار به‌سوی نور (۱۳۹۸) مجموعه بیانات، رهنمودها، مکتوبات و ... مرتبط درباره امنیت اقتصادی جمع‌آوری، کدگذاری و دسته‌بندی شده است. متن‌های مورد اشاره بر اساس تکرار، تجانس و تشدید پالایش و موضوع‌بندی شد و اقدام به احصای کدهای گزاره‌ها، مفاهیم مقوله و مؤلفه‌ها از متون شد. این متون به‌طور خاص شامل تمامی بخش‌هایی است که به موضوعات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مرتبط با امنیت اقتصادی اشاره دارند.

در روش داده‌بنیاد، حجم نمونه بر اساس اشباع نظری تعیین می‌شود. به این معنا که تحلیل‌ها تا زمانی ادامه می‌یابند که مفاهیم جدیدی به‌دست نیاید و تکرار مفاهیم اتفاق بیفتد. نمونه‌گیری هدفمند برای انتخاب بخش‌های مرتبط با امنیت اقتصادی از میان سخنرانی‌ها و بیانات امام خمینی (ره) انجام شده است.

۴. تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش

در این بخش، نتایج حاصل از تحلیل محتوای کیفی سخنرانی‌ها و بیانات امام خمینی (ره) که در کتاب «صحیفه امام» منتشر شده‌اند، ارائه می‌شود. در جدول شماره (۱) بیانات و مفاهیم مرتبط ارائه شده است.

جدول شماره (۱) بیانات و مفاهیم مرتبط

ردیف	بیانات	مفاهیم
۱	«باید نظام اقتصادی اسلام را در مجموعه قوانین و مقررات اسلامی در کلیه زمینه‌ها و شئون فردی و اجتماعی ملاحظه کرد این مسلم است که از نظر اسلامی حل تمامی مشکلات و پیچیدگی‌ها در زندگی انسان‌ها تنها با تنظیم روابط اقتصادی بشکل خاص حل نمیشود و نخواهد شد بلکه مشکلات را در کل یک نظام اسلامی باید حل کرد و از معنویت نباید غافل بود که کلیه دردهاست» ^۲ (۱۳۵۷/۱۰/۲۳)	اهمیت یکپارچگی نظام اقتصادی اسلامی
۲	«قضیه تربیت یک ملت به این است که فرهنگ آن ملت صحیح باشد شما کوشش کنید که فرهنگ را، فرهنگ مستقل اسلامی درست کنید جوانهایی که در این فرهنگ تربیت میشوند همانهایی هستند که مقدرات کشور در دست آنهاست» ^۳ (۱۳۵۸/۳/۲۱)	اهمیت فرهنگ اسلامی در تربیت نسل آینده
۳	«شما حالا باید از اول شروع کنید و قصدتان بر این باشد که خودتان مستقل در همه چیز باشید، در فرهنگ مستقل باشید در صنعت مستقل باشید، در زراعت مستقل باشید. وقتی که بنای بر این معنا گذاشتید و با این عزم وارد میدان شدید می‌توانید که کشور	ضرورت استقلال در تمامی زمینه‌ها

^۱ Grounded Theory

^۲ صحیفه امام ج ۵ ص ۴۳۷

^۳ صحیفه امام ج ۸ ص ۸۹

ردیف	بیانات	مفاهیم
	خودتان را نجات بدهید و کشور خودتان را مستقل کنید و بیمه کنید استقلال کشور خودتان را برای همیشه» (۱۳۶۰/۱/۱۱)	
۴	«من دست و بازوی همه کسانی که بی ادعا و مخلصانه در صدد استقلال و خودکفایی کشورند را می بوسم» (۱۳۶۷/۱۰/۲۰) ^۲	تقدیر از تلاش‌های مخلصانه برای استقلال
۵	«باید زحمت بکشیم تا در همه جناح‌ها خودکفا باشیم. امکان ندارد که استقلال به دست بیاید قبل از اینکه استقلال اقتصادی داشته باشیم.» (۱۳۵۸/۸/۱۱) ^۳	ارتباط استقلال اقتصادی با استقلال کلی
۶	«کوشش کنید معنویت را تقویت کنید در بین این ملت. با معنویت است که شما می توانید استقلال خودتان را حفظ کنید و به مراتب کمال برسید.» (۱۳۶۲/۱/۱) ^۴	تقویت معنویت برای حفظ استقلال و کمال
۷	«این مصیبت بزرگی که بر ایران و ممالک شرقی مطلقاً وارد شده است که گوششان به این است که غربی‌ها چه می‌کنند و چه می‌گویند و چه عمل می‌کنند و خودشان را از دست به کلی داده‌اند، این ضرری است که بالاتر از ضرر نفت و غیره است.» (۱۳۵۸/۴/۲۳) ^۵	ضرر وابستگی به غرب و اهمیت خودکفایی
۸	«برنامه ریزی در جهت رفاه متناسب با وضع عامه مردم توأم با حفظ شعار و ارزش های کامل اسلامی و پرهیز از تنگ نظری ها و افراط گرایی ها و نیز مبارزه با فرهنگ مصرفی که بزرگترین آفت یک جامعه انقلابی است و تشویق تولیدات داخلی و برنامه ریزی در جهت توسعه صادرات و گسترش مبادی صدور کالا و خروج از تکیه به صادرات نفت و نیز آزادی واردات و صادرات به طور کلی تجارت بر اساس قانون و یا نظارت دولت در نوع و قیمت.» (۱۳۶۷/۷/۱۱) ^۶	برنامه‌ریزی برای رفاه و استقلال اقتصادی
۹	«بزرگترین آرزوی من این است که مردم ایران از چنگال ظلم نجات پیدا کنند و صاحب کشوری باشند آزاد و مستقل، دارای نظامی اسلامی که در آن حقوق انسان‌ها آنچنان که اسلام دستور داده است رعایت شود و در راه پیشرفت و ترقی و سعادت انسانی سرمشق برای همه ملت ها باشد.» (۱۳۵۷/۱۰/۲۳) ^۷	آرزوی آزادی و استقلال با رعایت حقوق انسان‌ها
۱۰	در رأس برنامه ملت و دولت باید استقلال همه‌جانبه کشور از قوای انتظامیه گرفته تا قوای مقننه و قضائیه و اجرائیه باشد. ^۸ (۱۳۵۸/۱۱/۲۸)	استقلال همه‌جانبه کشور
۱۱	بازار همان طوری که در نهضت دخالت داشت و با تعطیل های طولانی - گاهی چند ماهه - این نهضت را پیش برد و یک تحول روحی بسیار عظیم پیدا شد در بازار و در	نقش بازار در انقلاب و تحولات اجتماعی

۱ صحیفه امام ج ۱۴ ص ۲۴۶

۲ صحیفه امام ج ۲۱ ص ۲۳۳

۳ صحیفه امام ج ۱۰ ص ۴۳۳

۴ صحیفه امام ج ۱۷ ص ۳۷۸

۵ صحیفه امام ج ۹ ص ۷۵

۶ صحیفه امام ج ۲۱ ص ۱۵۹

۷ صحیفه امام ج ۵ ص ۴۴۰

۸ صحیفه امام ج ۱۲ ص ۱۵۶

ردیف	بیانات	مفاهیم
	سایر قشرها؛ به طوری که تحول روحی شاید از این انقلابی که این سد را شکست، آن تحول، اهمیتش بیشتر باشد (۱۳۵۸/۳/۱۱) ^۱	
۱۲	«باید دولت و همه دولت هایی که بعدها می آیند همه روی موازین اسلامی باشد. من از دولت ها می خواهم که بدون وحشت از غرب و شرق با استقلال و فکر وارده باقیمانده رژیم طاغوتی را که آثارش در تمام شئون کشور ریشه دارد پاکسازی کنند و فرهنگ دادگستری و سایر وزارتخانه ها و ادارا که با فرم غربی و غربزدگی برپا شده است به شکل اسلامی متحول کنند و به دنیا عدالت اجتماعی و استقلال فرهنگی و اقتصادی و سیاسی را نشان دهد» ^۲ (۱۳۵۸/۱/۱۲)	ضرورت تطبیق دولت ها با موازین اسلامی
۱۳	«چقدر برای یک مملکتی عیب است و سرشکستگی که دستش را دراز کند طرف آمریکا که گندم بده، کشکول گدایی اش را باز کند پیش دشمنش و از او بخواهد که رزقش را بدهد. چقدر برای ما سرشکستگی دارد. تا این ملت بنایش را بر این نگذارد که کشاورزی اش را تقویت کند و بسازد به آنکه خودش به دست می آورد، ما نمی توانیم استقلال پیدا کنیم» ^۳ (۱۳۵۸/۹/۲۱)	اهمیت خودکفایی در کشاورزی استقلال
۱۴	اساساً فرهنگ هر جامعه هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می دهد و با انحراف فرهنگ هر چند جامعه در بعدهای اقتصادی، سیاسی، صنعتی و نظامی قدرتمند و قوی باشد ولی پوچ و پوک و میان تهی است. (۱۳۶۰/۶/۳۱) ^۴	اهمیت فرهنگ در هویت و موجودیت جامعه
۱۵	با حفظ این نهضت همه به پیش خواهیم رفت. و اسلام آنطوری که هست، نه آنطوری که برای ما خارجی ها معرفی کردند و ما هم باورمان آمد، آنطوری که هست، آنطوری که صدر اسلام بود، آنطور در خارج ان شاء الله تحقق پیدا بکند: سعادت برای همه اقشار. سلامت برای همه اقشار. رفاه برای همه اقشار. تعدی هیچ [نیست] در دولت اسلامی. (۱۳۵۸/۲/۳۰) ^۵	تحقق اهداف اسلامی در خارج از کشور
۱۶	اگر ما در هجوم اقتصادی هم واقع شدیم که هجوم اقتصادی اسباب این بشود که وابسته به یک کشور دیگری باشیم، این هم یک وظیفه شرعی است که ما باید خودمان را نجات بدهیم. هر که ارزش هر کاری می آید راجع به اقتصاد باید بکند. ننشیند یک طبقه [که] یک طبقه دیگر بکند. رعیت ها کم کاری نکنند. آن هایی که در کارخانه ها کار می کنند کم کاری نکنند، سستی نکنند، امروز ملت شما در حال جنگ اقتصادی است. اینطور نیست که یک وقت آرامش باشد، بگویید خوب ما نمی خواهیم زیاد منفعت ببریم. این اختیار با خودتان است. اینجا دیگر اختیار با مردم نیست. این اختیاری است که خدا دست اوست و او امر کرده است به این معنا. یعنی	ضرورت خودکفایی اقتصادی و مقابله با وابستگی

۱ صحیفه امام ج ۸ ص ۴۶

۲ صحیفه امام ج ۶ ص ۴۵۴

۳ صحیفه امام ج ۱۱ ص ۲۲۲

۴ صحیفه امام ج ۱۵ ص ۲۴۳

۵ صحیفه امام ج ۷ ص ۴۰۱

ردیف	بیانات	مفاهیم
	نمی‌شود که ما تحت نظارت یک کشوری باشیم که به دین اعتقاد ندارد و ما برویم تحت بیرق کُفر. این یکی از مسائل مهم است (۱۳۵۸/۱۰/۶) ^۱	
۱۷	اگر این راه را برای خدا می‌روید، اگر این طریق را برای خدا طی می‌کنید، افسرده نباشید از اینکه به شما اعتنا نمی‌شود؛ خداوند به شما عنایت دارد. کوشش کنید که راه برای خدا باشد، کوشش کنید که چشمتان را از مخلوق، از ما سوای خدا ببندید. توجه‌تان به این نباشد که اگر خدمتی برای خدا می‌کنید، دیگران پیش شما بیایند تواضع کنند. شما جوان هایی هستید که در طول این مدت زحمت کشیدید؛ برای خدا رنج بردید؛ برای خدا عمل کردید. حالا یک راه طولانی را برای خدا طی کردید و آمدید اینجا با ما صحبت کنید، درد دل کنید. کاری که برای خداست خدا توجه می‌کند و اگر برای خدا نباشد، همه عالم هم توجه کنند، چیزی نیست.. (۱۳۵۸/۴/۱۸) ^۲	اهمیت کار برای خدا و دوری از توجه به مخلوق
۱۸	من متأسفم واقعاً و همه متأسفند که ما باید احتیاج داشته باشیم به دشمن های خودمان ما باید خودکفا باشیم. این را باید کشاورزی مان همچو درست کنیم، همه دست به دست هم بدهند کشاورزها دولت اشخاصی دیگر که این کشاورزی به حدی برسد که ما بتوانیم صادر کنیم مملکت ما صادرکننده بوده است و حالا ما گرفتار این معنا شده ایم... همه چیزمان باید مستقل شود استقلال با وابستگی جمع نمی‌شود و ما فرهنگمان وابسته بشود استقلال نداریم اقتصادمان وابسته بشود استقلال نداریم اول باید آن مطلب را درستش کرد، استقلال فرهنگی، استقلال اقتصادی اول باید او را درست کرد تا ما بتوانیم اسم خودمان را یک مملکت بگذاریم و یک مملکت مستقل بگذاریم. (۱۳۵۸/۸/۱۱) ^۳	ضرورت خودکفایی اقتصادی و فرهنگی و استقلال از وابستگی‌ها
۱۹	ما فرهنگمان وابسته بشود استقلال نداریم (۱۳۵۸/۸/۱۱) ^۴	وابستگی فرهنگی و تأثیر آن بر استقلال
۲۰	در هر کشوری کارگر و کشاورز اساس آن کشور هستند، اساس اقتصادی کشور بسته به کار و کارگر و کشاورز است. (۱۳۵۸/۴/۵) ^۵	اهمیت کارگران و کشاورزان در اقتصاد کشور
۲۱	کشاورزان و کارگران اساس استقلال کشورند. (۱۳۶۰/۲/۱۰) ^۶	نقش کشاورزان و کارگران در استقلال کشور
۲۲	همان طوری که بازار حظی وافر دارد، در همه امور سیاسی، امور اسلامی، امور اجتماعی، این بازار است که می‌تواند یک تحولاتی را ایجاد کند (۱۳۵۸/۳/۱۱) ^۷	تأثیر بازار در تحولات سیاسی و اجتماعی

۱ صحیفه امام ج ۱۱ ص ۴۲۵

۲ صحیفه امام ج ۹ ص ۲۸

۳ صحیفه امام ج ۱۰ ص ۴۳۹

۴ صحیفه امام ج ۱۰ ص ۴۳۸

۵ صحیفه امام ج ۸ ص ۶

۶ صحیفه امام ج ۱۴ ص ۳۲۸

۷ صحیفه امام ج ۸ ص ۴۷

ردیف	بیانات	مفاهیم
۲۳	اگر فرض کنید که یک چند نفر نشان‌داری که در بازار هست و اینطور هست، قرار بگذارند این بازاری ها، یکی یکی بروند سلام بکنند، به این ها بگویند «آقا، این کار را نکن!» اگر در یک روز هزار نفر آدم برود به یک نفر بگویند «آقا نکن! این کار خلاف انصاف است»، این کار پیشرفت می‌کند. (۱۳۵۸/۳/۱۱) ^۱	تأثیر پیگیری مکرر بر رفتار بازار
۲۴	نهی وقتی مکرر شد در روح انسان تأثیر می‌کند. (۱۳۶۰/۳/۱۲) ^۲	تأثیر تکرار نهی بر روح انسان
۲۵	و ما نمی‌خواهیم که با این اشخاصی که برخلاف انصاف [عمل] می‌کنند، باز با شدت عمل بشود. ما می‌خواهیم که همه با برادری حل بشود مسائل، با دوستی حل بشود مسائل. (۱۳۵۸/۳/۱۱) ^۳	حل مسائل با برادری و دوستی به جای شدت عمل
۲۶	این اصناف محترم، این بازاری های محترم، این ها می‌توانند مبارزه کنند با گران فروشی، با اینکه اجناس را به قیمت ارزانتر بفروشند. آن مقدار که گیرشان آمده، اگر اجناس را به قیمت ارزان بفروشند، محتکرین کنار می‌روند، نمی‌توانند نگه دارند، یا محتکرین را بروند خود اصناف بروند آنجا، به آنها بگویند آقا چرا این کار را می‌کنید؟ (۱۳۶۱/۱۱/۱۰) ^۴	مقابله با گرانفروشی و احتکار در بازار
۲۷	مبادا در بازار یک وقت راجع به ارتش ایران، راجع به دادگستری ایران، راجع به پاسبان ها و پاسدارها و این ها مسائلی طرح بشود که اسباب تضعیف آنها بشود. و خصوصاً ارتش و پاسدارها و ژاندارمری که الآن مشغول به جنگ هستند و در ردیف اول جنگ واقع شدند و کشته می‌دهند و خون نثار می‌کنند. مبادا یک وقت مسائلی طرح بشود در بازار یا جاهای دیگر که موجب تضعیف بشود. باید این نکته توجه به آن بشود که مردم عادی اطلاع از فنون جنگ ندارند. فنون جنگ را ارتش دارد آن هم رده اول ارتش، نه همه (۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۵	اهمیت حفظ قدرت نظامی و جلوگیری از تضعیف آن در بازار
۲۸	این حس تعاونی که پیدا شد در جامعه، و در مردم، ارزش آن خیلی زیاد بود. ولی بعد از آنکه این انقلاب به یک نحو از پیروزی رسید، یک قدری آن معانی اسلامی و آن تحولاتی که بود- یک قدری- رو به کاهش دارد می‌رود، و این یک طرفش بستگی به بازار است (۱۳۵۸/۳/۱۱) ^۶	کاهش ارزش تعاون و تأثیر آن بر بازار
۲۹	مسئله اقتصاد هم همین طور که اشاره کردید این یک مسئله مهمی است که وابستگی اقتصادی، بسیاری از وابستگی ها را می آورد دنبال خودش. ما باید کاری بکنیم که زاید بر خودکفا باشیم. یعنی کشور ما یک کشوری است که می‌تواند از درآمد خودش زاید بر خودش داشته باشد، زیاد و صادر کند. (۱۳۵۸/۱۰/۵) ^۷	ضرورت خودکفایی اقتصادی و کاهش وابستگی

۱ صحیفه امام ج ۸ ص ۴۷

۲ صحیفه امام ج ۸ ص ۴۶

۳ صحیفه امام ج ۸ ص ۴۷

۴ صحیفه امام ج ۱۷ ص ۲۷۵

۵ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۸

۶ صحیفه امام ج ۸ ص ۴۶

۷ صحیفه امام ج ۱۱ ص ۴۲۳

ردیف	بیانات	مفاهیم
۳۰	اگر مملکت شما در اقتصاد نجات پیدا نکند و وابستگی اقتصادی داشته باشد همه جور وابستگی دنبالش می‌آید و وابستگی سیاسی هم پیدا می‌کنیم. (۱۳۵۸/۱۰/۶) ^۱	تأثیر وابستگی اقتصادی بر وابستگی‌های دیگر
۳۱	الان زراعت ما و کشاورزی ما به کلی منهدم است و باید آقایان توصیه بکنند در مجالسشان در مساجدشان توصیه بکنند اشخاص بفرستند که مردم را آگاه کنند که کشت و زرع بکنند که احتیاجمان از خارج برطرف شود. اشخاصی که در رأس واقع هستند اشخاصی که مردم از آنها اطاعت می‌کنند و مردم را هدایت می‌کنند این‌ها باید مردم را وادار کنند به اینکه کشاورزی را از سر بگیرند و کشاورزی را بصورت اول ان شاء الله یا بهتر درآورند. (۱۳۵۷/۱۲/۱۱) ^۲	ضرورت توجه به کشاورزی و رفع وابستگی غذایی از خارج
۳۲	«چنانچه امروز وفا دارید در وفاداری استقامت کنید که شما را و کشور و ملت شما را از ننگ وابستگی‌ها و پیوستگی‌ها به قدرت‌هایی که همه شما را جز برای بردگی خویش نمی‌خواهند و کشور و ملت عزیزتان را عقب مانده و بازار مصرف و زیر بار ننگ ستم‌پذیری نگه می‌دارند نجات می‌دهد و زندگی شرافتمندانه را ولو با مشکلات بر زندگانی ننگین بردگی اجانب ولو با رفاه حیوانی ترجیح دهید.» ^۳	استقامت در وفاداری و مقابله با وابستگی‌های استعماری
۳۳	دولت‌های رژیم سابق و خود رژیم سابق چون با مردم نبود و مردم هم با او نبودند، شاید جرأت نکرد یک دفعه محمدرضا تو بازار بیاورد، اما اکنون این‌طور نیست، برای اینکه دولت و بازار، رئیس جمهور و بازاری‌ها این‌ها برادر هستند و از خود این مردم هستند (۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۴	اتحاد دولت و بازار در برابر رژیم سابق
۳۴	بازار یکی از قشرهای عظیم متعهد به اسلام و در هر غائله‌ای که برای اسلام پیش آمده است، این بازار است که پیشقدم است. (۱۳۶۱/۱۱/۱۰) ^۵	تعهد بازار به اسلام و پیش‌قدم بودن در مسائل اسلامی
۳۵	در این نهضت، بازار یک حظّ وافر در امور داشت از تعطیلی‌هایی که کرد، از اعتصابات که کرد، البته سایر قشرها هم سهیم بودند، لکن بازار هم یک قشر عظیم سهیم در این امر بود. و در این جنگ هم، بازار هم در جبهه فرستاد و هم در پشت جبهه خدمت کرد. و الآن هم باز، بازار است که خدمت می‌کند و از اسلام عزیز و از جمهوری اسلامی نگهداری می‌کند (۱۳۶۱/۱۱/۱۰) ^۶	نقش فعال بازار در نهضت و جنگ، خدمت به اسلام و جمهوری اسلامی
۳۶	این بازار است که از اول، پشتوانه احکام اسلام بوده است و حالا هم هست و ان شاء الله بعدها هم خواهد بود. و امیدوارم که دولت توجه عمیق خاص بکند به بازار و آنچه که از دست او برمی‌آید به این قشر متعهد خدمت بکند. (۱۳۶۱/۱۱/۱۰) ^۷	بازار به عنوان پشتوانه احکام اسلامی،

۱ صحیفه امام ج ۱۱ ص ۴۲۶

۲ صحیفه امام ج ۶ ص ۲۵۰

۳ صحیفه امام ج ۲۱ ص ۴۳۳

۴ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۵

۵ صحیفه امام ج ۱۷ ص ۲۷۰

۶ صحیفه امام ج ۱۷ ص ۲۷۱

۷ صحیفه امام ج ۱۷ ص ۲۷۱

ردیف	بیانات	مفاهیم
		درخواست توجه دولت به بازار
۳۷	دولت پشتیبان بازار و بازار پشتیبان دولت باشد (۱۳۶۳/۱۲/۲۱) ^۱	روابط حمایتی متقابل بین دولت و بازار
۳۸	«شما می‌دانید که در مشکلاتی که سابق بود از زمان میرزای شیرازی تا حالا، مشکلات در بازارها حل می‌شد. اگر یک وقت یکی از علمای تهران به واسطه بدرفتاری دولت های زمان قاجار می‌خواست از تهران برود، بازار می‌بست. و همان بود که آنها توبه می‌کردند و آن عالم را با التماس نگه می‌داشتند. (۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۲	نقش تاریخی بازار در حل مشکلات، تاثیر آن بر رفتار دولت ها
۳۹	در طول تاریخ هر مشکلی که پیدا می‌شد برای اسلام و برای علمای بزرگ اسلام کافی بود که نصف روز بازار برای یک همچو امری بسته بشود و مشکل حل بشود. یک پشتوانه عظیمی است بازار برای اسلام، و بازاری ها باید با کمال دقت این مسئله را حفظ کنند(۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۳	نقش بازار به عنوان پشتوانه عظیم برای اسلام، لزوم حفظ این نقش توسط بازاریان
۴۰	اجتماع بازار؛ یک اجتماعی است که اگر در یک مسیر اسلامی حرکت بکند- و بحمدالله حرکت می‌کند- مملکت را از آسیب نگه می‌دارد. همین بازار است که پشتوانه ارتش است. و همین بازار است که در این زمان پشتوانه کشور است و دولت است. (۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۴	اهمیت حرکت بازار در مسیر اسلامی، نقش بازار به عنوان پشتوانه ارتش و دولت
۴۱	بازار یکی از قشرهای عظیم متعهد به اسلام و در هر غائله‌ای که برای اسلام پیش آمده است، این بازار است که پیشقدم است. (۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۵	تعهد بازار به اسلام، پیشقدم بودن در مسائل اسلامی
۴۲	این اصناف محترم، این بازاری های محترم، این ها می‌توانند مبارزه کنند با گرانفروشی، با اینکه اجناس را به قیمت ارزانتر بفروشند. آن مقدار که گیرشان آمده اگر اجناس را به قیمت ارزان بفروشند، محترکین کنار می‌روند، نمی‌توانند نگه دارند، یا محترکین را بروند خود اصناف بروند آنجا، به آنها بگویند آقا چرا این کار را می‌کنید؟ (۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۶	لزوم مبارزه با گرانفروشی و احتکار، نقش اصناف در مقابله با این مشکلات
۴۳	، بازار باید یک دل دنبال جبهه باشد و از پشت سر جبهه را تقویت نکند. (۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۷	ضرورت هماهنگی و حمایت بازار از جبهه

۱ صحیفه امام ج ۱۹ ص ۱۸۲

۲ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۵

۳ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۵

۴ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۵

۵ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۵

۶ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۵

۷ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۵

ردیف	بیانات	مفاهیم
۴۴	باید ملت از این پس که حال استقرار و سازندگی است، احساس آرامش و امنیت نمایند و آسوده خاطر و مطمئن از همه جهات به کارهای خویش ادامه دهند و اسلام بزرگ و دولت اسلامی را پشتیبان خود بدانند. (۱۳۶۱/۹/۲۴) ^۱	ایجاد آرامش و امنیت برای ملت، پشتیبانی از اسلام و دولت اسلامی
۴۵	اگر بخواهید وقتی منزل می‌روید با حال آرام بی دغدغه شب به روز بیاورید، با مردم خوبی کنید، وقتی با مردم خوبی کردید، محبت کردید، خدمتگذار مردم بودید، وقتی که بروید شب منزل، آرامش برای قلبتان هست، وجدانتان ناراحت نیست. (۱۳۵۸/۱/۹) ^۲	اهمیت رفتار خوب با مردم برای کسب آرامش و رضایت وجدان
۴۶	بازار و بازاریان همیشه از احترام خاصی در جامعه ایرانی برخوردارند و تصمیمات آنان در مبارزات سیاسی نقش بسیار مؤثر و گاهی تعیین کننده‌ای داشته است. و نیز همیشه منشأ خدمات اجتماعی فراوان بوده است و در حوادث همیشه از بهترین کمک کنندگان مردم ضعیف و محروم بوده‌اند. (۱۳۵۷/۱۰/۲۰) ^۳	احترام و تاثیر بازار و بازاریان در سیاست و خدمات اجتماعی
۴۷	«باید همه چیز اسلامی بشود. آن روزی ما به آخر مقصد رسیدیم که همه چیزمان اسلامی باشد. بازار یک بازار اسلامی باشد. بازاری که یک متاعی را یک تومان می‌خرد و سی تومان به این فقرا و ضعفا می‌دهد این بازار اسلامی نیست. بازاری که قاچاق وارد می‌کند و به قیمت های گزاف می‌دهد و اقتصاد اسلام را می‌خواهد به هم بزند این اسلامی نیست؛ این بازار اسلامی نیست. اینها باید اسلامی بشود؛ خودشان اسلامی‌اش کنند. بازاری که به فکر ضعفا و فقرا نباشد، بازاری که پهلویش ضعیف باشد و به فکر نباشد، این بازار اسلامی نیست. ملتی که اینجا قصرهای روی هم روی هم درست کنند، و آنجا زاغه نشین‌ها باشند - شما همه زاغه نشین را دیدید چه طورند؛ لابد شماها دیدید، من هم صورتش را دیدم. یک مملکتی که زاغه نشین‌ها آنطور باشند و مردم به فکر اینها نباشد، این مملکت اسلامی نیست. (۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۴	ضرورت اسلامی شدن بازار، مقابله با قاچاق و گرانفروشی، توجه به فقرا و ضعیفان
۴۸	در ممالک اهل سنت، آنکه من دیدم در حجاز، وقتی که اذان ظهر گفته می‌شود بازارها بسته می‌شود یا باز است و شرطه آن را حفظ می‌کند و می‌روند مسجدالحرام برای نماز یا مسجدالنبی برای نماز.. (۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۵	ضرورت رعایت احکام دینی در بازارها
۴۹	بازار باید مظهر تام اسلام و عدالت باشد. بازار باید احتراز کند از چیزهایی که مخالف دستورات اسلام است. و اقبال کند به آن چیزهایی که موافق دستورات اسلام است. از ربا بازار باید مظهر باشد. اگر در بین بازاری‌ها اشخاصی باشند که خدای نخواستہ ربا می‌خورند، خود بازاری‌ها آنها را نصیحت کنند. مبدا یک همچو مرضی توسعه پیدا بکند و مملکت ما را به نابودی بکشد. ربا خوری، بازارها را از بین خواهد برد. مردم را خواهد تباہ کرد. مبدا خدای نخواستہ در بین بازار یک همچو معصیت بزرگی - که در	تاکید بر جلوگیری از ربا و گرانفروشی در بازار

۱ صحیفه امام ج ۱۷ ص ۱۴۲

۲ صحیفه امام ج ۶ ص ۴۴۳

۳ صحیفه امام ج ۵ ص ۴۲۱

۴ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۷

۵ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۷

ردیف	بیانات	مفاهیم
	رأس معاصی، خدا قرار داده است و آن را بالاتر از زنا و در حکم مقاتله با خدا قرار داده است - مبدا یک وقت در بازار یک همچو امری باشد. و انصاف نیست که در بازار گرانفروشی باشد.» (۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۱	
۵۰	این بازار و ملت بود که پشتیبانی از مراجع خودشان می‌کردند، از علمای خودشان می‌کردند و آنهایی که به راه استبداد می‌رفتند، آنها را به زمین می‌زدند. (۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۲	نقش بازار در حمایت از مراجع و علمای دینی
۵۱	این بازار است که از اول، پشتوانه احکام اسلام بوده است و حالا هم هست و ان شاء الله بعدها هم خواهد بود. و امیدوارم که دولت توجه عمیق خاص بکند به بازار و آنچه که از دست او برمی‌آید به این قشر متعهد خدمت بکند. (۱۳۵۹/۱۰/۲۵) ^۳	بازار به عنوان پشتوانه احکام اسلام و نیاز به توجه دولت
۵۲	و بحمدالله دولت هم رو به این است که انشاءالله مطالب را اصلاح بکند، گرانی را رفع بکند، ارزاق مردم خصوصاً ارزاق مردم که موجب گرفتاری مردم است و ناراحتی بسیاری هم هست البته ناراحتی در طبقه بالاست، آنهایی که گرانی برایشان چیزی نیست آنهاست که هی به مردم تزریق می‌کنند که ارزانی نیست و چه و کذا. در هر صورت امیدواریم که انشاءالله این مسأله هم - این - حل بشود این مشکل هم حل بشود و سایر مشکلات هم انشاءالله حل بشود. (۱۳۶۲/۶/۷) ^۴	امید به رفع مشکلات اقتصادی و گرانی توسط دولت
۵۳	من به دولت راجع به مجانی کردن آب و برق و بعضی از چیزهای دیگر فعلاً برای طبقات کم بضاعتی که در اثر تبعیضات خانمان برانداز از رژیم شاهنشاهی دچار محرومیت شده‌اند و با برپائی حکومت اسلامی به امید خدا این محرومیت‌ها برطرف خواهد شد سفارش اکید نمودم که عمل خواهد شد انشاءالله. (۱۳۵۷/۱۲/۹) ^۵	ضرورت توجه به محرومان و مجانی کردن خدمات پایه
۵۴	شما هم بدانید که سرفحوه برنامه این دولت این است که ابتدا از مستمندان شروع کنند، از مرزها شروع کنند به تعمیر و رفع حواجی که تا حالا نبوده است؛ از قبیل برق و نمی دانم اسفالت و آب و امثال ذلک که من می دانم در بسیاری از جاها این ها نیست یا کمیاب است. دولت در صدد است و ان شاءالله عمل خواهد کرد. (۱۳۵۸/۶/۲۰) ^۶	شروع برنامه‌های دولت از رسیدگی به نیازهای اساسی مستمندان
۵۵	مهم‌ترین عامل در کسب خودکفایی و بازسازی توسعه مراکز علمی و تحقیقات و تمرکز و هدایت امکانات و تشویق کامل و همه جانبه مخترعین و مکتشفین و نیروهای متعهد و متخصصی است که شهامت مبارزه با چهل را دارند و از لاک نگرش انحصاری علم به غرب و شرق به در آمده و نشان داده اند که می‌توانند کشور را روی	تأکید بر خودکفایی و توسعه علمی کشور

۱ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۷

۲ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۷

۳ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۵۲۷

۴ صحیفه امام ج ۱۸ ص ۸۲

۵ صحیفه امام ج ۶ ص ۲۶۲

۶ صحیفه امام ج ۹ ص ۴۹۰

ردیف	بیانات	مفاهیم
	پای خود نگه دارند. ان شاء الله این استعدادها در پیچ و خم کوچه های اداره ها خسته و ناتوان نشوند. (۱۳۶۷/۷/۱۱) ^۱	
۵۶	باید دانشگاه ها خودکفا شوند که احتیاج به دانش غرب نداشته باشند. (۱۳۵۸/۱۰/۱۲)	لزوم خودکفایی دانشگاه ها و کاهش وابستگی به دانش غربی
۵۷	«اول چیزی که بر ملت لازم است و بر دانشگاه ها لازم است و بر دانشکده ها لازم است و بر همه ملت لازم است این است که این مغزی که حالا شده است یک مغز اروپایی یا یک مغز شرقی، این مغز را بردارند، یک مغز انسان خودمانی، انسان ایرانی- اسلامی، همان طور که آنها شستشو کردند مغزهای ما را، مغزهای بچه های ما را و به جای مغز خودشان مغز دیگری نشانند، ما هم حالا عکس العمل نشان بدهیم و شستشو کنیم مغز خودمان و بچه های خودمان را و یک مغز اسلامی- انسانی جایش بنشانیم، تا از این وابستگی فرهنگی و وابستگی فکری بیرون بیایم. اگر ما از وابستگی فکری بیرون بیایم، همه وابستگی ها تمام می شود.» (۱۳۵۸/۶/۲۸) ^۲	ضرورت استقلال فکری و فرهنگی و کاهش وابستگی به مغزهای غربی و شرقی
۵۸	در ادارات دولتی باید همه از دولت برگزیده تبعیت کنند، در غیر این صورت شدت عمل لازم است. باید بی درنگ هر کس در هر اداره ای که خواست اخلاص کند او را اخراج و به ملت معرفی نمایند. من تعجب می کنم که چرا اولیاء امور از نیروی مردم غفلت می کنند، مردم خود حساب ضد انقلاب را می رسند و او را رسوا می کنند. (۱۳۵۹/۱/۱) ^۳	نیاز به تبعیت از دولت و مقابله با اخلاصگران
۵۹	استفاده چی ها راه بیفتند و بخواهند استفاده کنند؛ روز حمایت است امروز. از برادرانشان باید حمایت کنند؛ نه اینکه یک جنسی را که به ده تومان می خرد به صد تومان بفروشند. گرانفروشی امروز خیانت است به یک مملکت اسلامی. این خیانت را نکنند اینها؛ یک قدری با مردم ملامت کنند. برادران خودتان هستند. با این برادرهایی که خون داده اند (۱۳۵۸/۲/۲۵) ^۴	انتقاد از گرانفروشی و درخواست حمایت از مردم
۶۰	در ادارات دولتی باید همه از دولت برگزیده تبعیت کنند، در غیر این صورت شدت عمل لازم است. باید بی درنگ هر کس در هر اداره که خواست اخلاص کند او را اخراج و به ملت معرفی نمایند. (۱۳۵۹/۱/۱) ^۵	نیاز به تبعیت از دولت و مقابله با اخلاصگران
۶۱	منابع زیرزمینی تابع سیاست اقتصادی است در شرایط فعلی ما ناچار به فروش منابع مان هستیم البته با سیاستی مستقل. (۱۳۵۷/۱۰/۲۰) ^۶	فروش منابع زیرزمینی با رعایت سیاست اقتصادی مستقل

^۱ صحیفه امام ج ۲۱ ص ۱۵۸^۲ صحیفه امام ج ۱۰ ص ۵۳^۳ صحیفه امام ج ۱۲ ص ۲۲^۴ صحیفه امام ج ۷ ص ۳۱۷^۵ صحیفه امام ج ۱۲ ص ۲۰۶^۶ صحیفه امام ج ۵ ص ۴۱۲

ردیف	بیانات	مفاهیم
۶۲	ما باید بنای بر این بگذاریم که احتیاجمان را از غیر خدا سلب کنیم. احتیاجمان را از دشمن های خودمان سلب کنیم که ما محتاج به دشمنان نباشیم که از دشمنان خواهیم یک چیزی بگیریم برای رزق خودمان. و این به این است که همه همت کنند. ملتی باشند که بیدار شدند بحمدالله، همت کنند. (۱۳۵۸/۱۰/۳) ^۱	نیاز به خودکفایی و عدم وابستگی به دشمنان
۶۳	سیستم بانکداری به این وضعی که الان در ایران هست این وضع طاغوتی است، ربا در اسلام حرام است... این سیستم باید متحول شود سیستم بانکی باید عوض شود. باید این بانک هایی که در ایران هست متحول بشوند از صورت طاغوتی، که رباگیری و رباخواری است به صورت اسلامی ان شاءالله. (۱۳۵۸/۱/۲۳) ^۲	انتقاد از سیستم بانکداری موجود و نیاز به تغییر به نظام بانکی اسلامی
۶۴	ربا در اسلام حرام است و به هیچ شکل در اقتصاد اسلامی وارد نباید بشود و مالکیت در اسلام پذیرفته شده است و لکن اسلام در چیزهایی که حق مالکیت به آن ها تعلق می گیرد و نیز در شیوه و شرایط پیداشدن این حق دستوراتی داده است که نظام اقتصادی اسلام و نیز روابط اقتصادی در جامعه اسلامی را از روابط و نظام اقتصادی سرمایه داری امروز دنیا جدا ی کند. (۱۳۵۷/۱/۲۳) ^۳	حرام بودن ربا در اسلام و تفاوت نظام اقتصادی اسلامی با نظام سرمایه داری
۶۵	این باید یک سرمشقی باشد برای دولت ها، برای ادارات، برای همه جا که مردم را از خودشان جدا نکنند مردم را از خودشان بدانند مردم هم آنها را از خودشان بدانند. اگر یک همچو تفاهمی بین دولت و ملت پیدا شد این دولت متکی به ملت است و سقوط ندارد. (۱۳۵۸/۳/۳۱) ^۴	اهمیت همبستگی دولت و ملت و تأثیر آن بر ثبات دولت
۶۶	از این بترسید که اگر - خدای نخواست - یک وقت این قضیه پیش آمد و شما از آن مردمی بودن بیرون رفتید و یک وضع دیگری پیدا کردید و خیال کردید حالایی که من نخست وزیرم، حالایی که من رئیس جمهورم، حالایی که من وزیر کذا هستم، باید چه و چه و چه باشم، آن وقت بدانید که آسیب می بینید؛ یعنی، آن وقت است که خارجی ها به شما طمع می کنند. (۱۳۶۱/۶/۷) ^۵	هشدار به خطرات فاصله گرفتن از مردم و تبعات آن برای کشور
۶۷	چقدر برای یک مملکتی غیب است و سرشکستگی که دستش را دراز کند طرف امریکا که گندم بده. کشکول گدایش را باز کند پیش دشمنش و از او بخواهد که رزقش را بدهد. چقدر برای ما سرشکستگی دارد. تا این ملت بنای بر این نگذارد که کشاورزش را تقویت کند و بسازد به آنکه خودش به دست می آورد، ما نمی توانیم استقلال پیدا کنیم. (۱۳۵۸/۹/۲۱) ^۶	انتقاد از وابستگی به واردات و تأکید بر تقویت کشاورزی و استقلال

۱ صحیفه امام ج ۱۱ ص ۴۰۲

۲ صحیفه امام ج ۶ ص ۵۳۴

۳ صحیفه امام ج ۵ ص ۴۳۶

۴ صحیفه امام ج ۸ ص ۲۳۳

۵ صحیفه امام ج ۱۶ ص ۴۴۶

۶ صحیفه امام ج ۱۱ ص ۲۲۲

ردیف	بیانات	مفاهیم
۶۸	کشاورزان محترم همت کنند و از اقدام برای کشت خصوصاً کشت دیمی غفلت نکنند. ممکن است مفسدین قحطی مصنوعی ایجاد کرده و کشور را در مضیقه قرار دهند. (۱۳۵۷/۱۰/۲۶) ^۱	توصیه به کشاورزان برای اهمیت کشت و مقابله با قحطی مصنوعی
۶۹	ایران یک مملکتی است که کشاورزی او کشاورزی غنی ای باید باشد. ایران یکی از استان هایش می‌تواند مال خودش را کفاف بدهد، و مابقی صادر بشود. (۱۳۵۸/۸/۵) ^۲	پتانسیل بالایی کشاورزی ایران و قابلیت صدور محصولات کشاورزی
۷۰	دولت‌ها بفهمند که قدرت به این نیست که ظرف طلا باشد و ظرف نقره باشد قدرت به این نیست که پرده‌های کذا باشد... از مال این ملت ضعیف و خود ملت توی این غارها زندگی بکنند و شما در کافه‌های دادگستری و در کاخ‌های نخست‌وزیری تعدیل کنید خودتان را اگر از خودتان شروع نکنید نمی‌توانید اصلاح کنید. وزارتخانه‌ها را اصلاح کنید. (۱۳۵۸/۱۲/۱۵) ^۳	تاکید بر اصلاحات درون‌سازمانی و عدم توجه به تجمعات در قدرت
۷۱	ه فکر این باشید که برای این مملکت کار بکنید، نشینید باز تو وزارتخانه‌ها و هی همان حرف‌های سابق باشد و همان کاغذبازی‌ها و یک بودجه‌ای که برای یک جایی می‌خواهند، اینقدر این طرف و آن طرف برود که منسی (فراموش شده) بشود. این‌ها را به طور ضربتی کار بکنید. برای مردم کار بکنید. (۱۳۵۹/۶/۲۰) ^۴	ضرورت اقدام سریع و مؤثر در امور وزارتخانه‌ها و توجه به کار برای مردم
۷۲	در ادارات دولتی قوانین دست و پاگیری که در مجالس غیرقانونی رژیم سابق به تصویب رسیده و موجب تعویق و یا تحصیل امور شده و می‌شود و جامعه را به تنگ آورده است به طور انقلابی لغو کنید (گرچه خود لغو است) و بجای آنها قوانین مترقی را که رفاه ملت در آنها به بهترین وجه ملاحظه شده باشد جایگزین گردانید. (۱۳۵۹/۳/۷) ^۵	لزوم لغو قوانین دست و پاگیر و جایگزینی آنها با قوانین مترقی
۷۳	مصادره اموال متجاوزین از طرف افراد غیرمسئول و یا محاکم غیر صالحه شدیداً محکوم است. تمام مصادرات باید از روی موازین شرعیه با حکم دادستان و یا قضات دادگاه‌ها باشد و هیچ کس حق دخالت در اینگونه امور را ندارد. متخلفین باید شدیداً مؤاخذه شوند. زمینها باید روی موازین شرعیه توزیع گردد و بعد از اثبات این موضوع، محاکم صالحه حق اخذ دارند. هیچ کسی حق تجاوز به زمین و یا مسکن و یا باغ کسی را ندارد و اصولاً اشخاص غیر مسئول حق دخالت در اینگونه امور را ندارند، ولی اطلاعات خود را درباره زمین و مسکن و باغ طاغوتیانی که به ناحق اموال مردم را	محکومیت صادره اموال از طرف افراد غیرمسئول و ضرورت رعایت موازین شرعی

۱ صحیفه امام ج ۵ ص ۴۷۸

۲ صحیفه امام ج ۱۰ ص ۳۶۶

۳ صحیفه امام ج ۶ ص ۳۳۰

۴ صحیفه امام ج ۱۳ ص ۲۰۵

۵ صحیفه امام ج ۱۲ ص ۳۶۴

ردیف	بیانات	مفاهیم
	غضب نموده اند به مسئولین امور برسانند، و اگر کسی برخلاف موازین اسلامی و قانونی اقدامی بنماید شدیداً قابل تعقیب است. (۱۳۵۹/۱/۱) ^۱	
۷۴	مالکیت در اسلام پذیرفته شده است ولیکن اسلام در چیزهایی که حق مالکیت به آنها تعلق می‌گیرد و نیز در شیوه و شرایط پیدا شدن این حق دستوراتی داده است که نظام اقتصادی سرمایه داری امروز دنیا جدا می‌کند و اگر این حدود و شرایط مراعات شود جامعه نه مشکلات و نابرابریهای دنیای سرمایه داری امروز را پیدا می‌کند و نه دولت اسلامی به بهانه های مختلف هر گونه آزادی را از انسان‌ها سلب می‌کند. (۱۳۵۷/۱۰/۲۳) ^۲	پذیرش مالکیت در اسلام و تفاوت با نظام اقتصادی سرمایه‌داری
۷۵	مالکیت در صورتی که مشروع باشد، روی موازین باشد محترم است چه ما مرتجع باشیم چه نباشیم و مالکیت غیر مشروع محترم نیست. (۱۳۵۸/۸/۱۴) ^۳	احترام به مالکیت مشروع و عدم احترام به مالکیت غیر مشروع
۷۶	هیچ کس حق ندارد در مال کسی چه منقول و چه غیر منقول در مورد حق کسی دخل و تصرف کند یا توقیف و مصادره نماید مگر به حکم حاکم شرع، آن هم پس از بررسی دقیق ثبوت حکم از نظر شرعی (۱۳۶۱/۹/۲۴) ^۴	ممنوعیت دخل و تصرف در اموال افراد بدون حکم شرعی
۷۷	باید ملت از این پس که حال استقرار سازندگی است احساس آرامش و امنیت نمایند و آسوده خاطر و مطمئن از همه جهت به کارهای خویش ادامه دهند و اسلام بزرگ و دولت اسلامی را پشتیبان خود بدانند و قوه قضائیه را در دادخواهی و اجرای عدل و حدود اسلامی در خدمت خود ببینند و قوای نظامی و انتظامی و سپاه پاسداران و کمیت‌ها را موجب آسایش و امنیت خود و کشور خود بدانند. (۱۳۶۱/۰۹/۲۴) ^۵	تأکید بر آرامش و امنیت ملی و پشتیبانی از نهادهای نظامی و قضائی
۷۸	باید خدمت کنید و خدمتتان را بگویید به آنها (مردم) و وقتی گفته می‌شود عمل به دنبالش باشد و انشاءالله امیدوارم که اگر انگیزه اینطور باشد موفق می‌شوید. (۱۳۶۲/۶/۷) ^۶	لزوم عمل به وعده‌ها و بیان خدمات به مردم
۷۹	ما همانطور که در تولیدات داخلی کشور، هر دولتی مشتری آن باشد، می‌فروشیم و صادر می‌کنیم همانطور هم هرچه را که در داخل به آن نیاز داشته باشیم از خارج می‌خریم ولی در همه این تجارت‌ها بر مبنای دو طرف مساوی عمل خواهیم کرد و حاضر نیستیم که دولت بخواهد مبادلات اقتصادی را اهرمی برای نفوذ سیاسی و تحمیل اغراض استعمارگرانه خود قرار دهد. (۱۳۵۷/۱۰/۱۸) ^۷	تأکید بر تجارت عادلانه و مخالفت با نفوذ سیاسی از طریق مبادلات اقتصادی

^۱ صحیفه امام ج ۱۲ ص ۲۰۷^۲ صحیفه امام ج ۵ ص ۴۳۷^۳ صحیفه امام ج ۱۰ ص ۴۷۷^۴ صحیفه امام ج ۱۷ ص ۱۴۰^۵ صحیفه امام ج ۱۷ ص ۱۴۲^۶ صحیفه امام ج ۱۸ ص ۸۰^۷ صحیفه امام ج ۵ ص ۳۸۴

ردیف	بیانات	مفاهیم
۸۰	ما در نوسازی کشور از همه امکاناتی که دولتهای خارجی مایل باشند در اختیار ما بگذرانند ما فقط آزادی و استقلال بر اساس احترام متقابل از آن امکانات استفاده می‌کنیم و قراردادهایی منعقد می‌نماییم. (۱۳۵۷/۱۰/۱۸) ^۱	استفاده از امکانات خارجی با حفظ استقلال و احترام متقابل
۸۱	ایران امکانات و ظرفیت‌های مختلف و فراوانی برای رشد اقتصادی دارد که اگر نفت هم نباشد می‌تواند به رشد خود و از بین بردن فقر نائل شود از قبیل معادن مختلف که در صنایع اهمیت زیادی دارد و همچنین امکانات کشاورزی و دامداری و مهمتر از همه وجود استعدادهای سرشار و خلاق انسانی. نفت را در ضمن اینکه به هر کس که مشتری باشد و با رعایت عدل و انصاف از ما بخرد و پول آن را بدهد می‌فروشیم و سعی خواهیم کرد که از خود نفت در صنایع مختلف استفاده کنیم. (۱۳۵۷/۱۰/۱۹) ^۲	تأکید بر ظرفیت‌های داخلی برای رشد اقتصادی و استفاده از نفت در صنایع مختلف
۸۲	ما نفت را به هر کس که از ما بخرد می‌فروشیم مشروط بر اینکه به قیمت عادلانه و بر مبنای تراضی طرفین باشد ارزهایی را که از این راه به دست خواهیم آورد به مصرف آبادانی و عمران مملکت خواهد رسید. (۱۳۵۷/۱۰/۱۹) ^۳	فروش نفت به قیمت عادلانه، استفاده از درآمد نفت برای عمران کشور
۸۳	در صورتیکه آمریکا دست از کارهایش بردارد و ایران را به حال خودش بگذارد و به هیچ وجه دخالت در سرنوشت مملکت ایران نداشته باشد آمریکا هم یکی از مشتری‌هایی است که نفت به او داده می‌شود. (۱۳۵۷/۱۰/۲۲) ^۴	فروش نفت به آمریکا در صورت عدم دخالت در امور داخلی ایران
۸۴	دستور داده‌ام تا نفت را برای داخل استخراج نمایند ولی هرگز اجازه نمی‌دهم نفتمان را خارجیان به یغما ببرند لذا گفته‌ام به خارج صادر نشود... تولید نفت در آینده بستگی به نیازهای کشورمان دارد... ما هرگز به کشورها اجازه نمی‌دهیم تا ایران را بازار مصرف خود گردانند ما وابستگی تجاری را از بین خواهیم برد. (۱۳۵۷/۱۰/۱۸) ^۵	جلوگیری از صادرات نفت به خارج، تأمین نیازهای داخلی، کاهش وابستگی تجاری
۸۵	این محاصره اقتصادی را که خیلی از آن می‌ترسند، من یک هدیه ای می‌دانم برای کشور خودمان، رای اینکه محاصره اقتصادی معنایش این است که «ما یَحْتَاجُ» ما را به ما نمی‌دهند. وقتی که ما یحتاج را به ما ندادند، خودمان می‌رویم دنبالش. ممکن است یک ده سالی زحمت بکشیم، ده سالی گرفتاری داشته باشیم، اما نتیجه آخرش این است که بعد از ده سال خودمان هستیم؛ دیگر احتیاج به اینکه دست دراز کنیم طرف این مؤسسه یا آن مؤسسه یا آن کشور و این کشور نیستیم. (۱۳۵۹/۱۱/۲۶) ^۶	استفاده از محاصره اقتصادی به عنوان فرصتی برای خودکفایی و کاهش وابستگی به دیگران
۸۶	ما اگر چنانچه زراعت خودمان، کشاورزی خودمان، نتواند کفاف برای خودمان باشد، و دستمان دراز باشد پیش آمریکا و امثال آمریکا برای ارزاقمان، خوب ما وابسته خواهیم بود؛ نمی‌توانیم کاری انجام بدهیم؛ آن وقت در جهات سیاسی هم باید وابسته	اهمیت خودکفایی در کشاورزی و جلوگیری از وابستگی به

۱ صحیفه امام ج ۵ ص ۳۸۳

۲ صحیفه امام ج ۵ ص ۴۱۱

۳ صحیفه امام ج ۵ ص ۴۱۴

۴ صحیفه امام ج ۵ ص ۴۳۱

۵ صحیفه امام ج ۵ ص ۳۹۹

۶ صحیفه امام ج ۱۴ ص ۱۱۵

ردیف	بیانات	مفاهیم
	بشویم. باید شماهایی که، مردمی که مشغول کشاورزی بودند، باز هم مشغول باشند.... دولت هم لازم است که پشتیبانی کند از کشاورزها؛ همراهی کند با آنها؛ هم آنها مشغول باشند؛ و هم دولت تا اینکه راجع به کشاورزی - که یکی از امور مهمه مملکت ماست و ما باید صادر کنیم محصولات خودمان را به خارج - اینطور نباشد که ما باز هم گرفتار باشیم، و دستان پیش خارجی ها دراز باشد برای اینکه نان به ما بدهید. (۱۳۵۸/۸/۵) ^۱	کشورهای دیگر برای تأمین مواد غذایی
۸۷	«اگر ما تسلیم امریکا و ابرقدرتها می شدیم ممکن بود، امنیت و رفاه ظاهری درست می شد و قبرستانهای ما پر از شهدای عزیز ما نمی گردید؛ ولی مسلماً استقلال و شرافتمان از بین می رفت». (۱۳۶۱/۷/۲۱) ^۲	خطرات تسلیم به قدرت‌های بزرگ برای استقلال و شرافت کشور
۸۸	تسلیم به خواسته‌های دولت پوشالی اسرائیل و به خطر انداختن اقتصاد مملکت، سند ضعف و نوکری است و سند خیانت به اسلام و مسلمین است (۱۳۴۶/۱/۲۷) ^۳	خطرات تسلیم به خواسته‌های اسرائیل و آسیب به اقتصاد کشور و اسلام
۸۹	از قوای نظامی و انتظامی و قوای مسلحه دیگر که اساس امنیت هستند تا قشرهای بازاری و کشاورز و کارگر که هر یک رکنی مهم از ارکان اقتصاد کشورند، همت گماریم (۱۳۶۱/۱۱/۲۲) ^۴	توجه به اهمیت تمام بخش‌های اقتصادی و نظامی برای حفظ امنیت و پیشرفت کشور
۹۰	از حصر اقتصادی هم ابدأ خوفی نداشته باشید ^۵ (۱۳۵۸/۹/۲۹)	عدم ترس از محاصره اقتصادی
۹۱	از حصر اقتصادی هم ابدأ نترسید ... اگر ما را محاصره اقتصادی بکنند ما فعالت می‌شویم. به نفع ما هست. بکنند ما را محاصره، از این هم هیچ نترسید. از این دشمن؛ دشمنی که آمده در داخل ما و ما را می‌خواهد از داخل فاسد کند، این ترس دارد که ما به جان هم بیفتیم؛ (۱۳۵۸/۱۰/۱۰) ^۶	تبدیل محاصره اقتصادی به فرصت برای افزایش فعالیت‌ها و مقابله با دشمن داخلی
۹۲	اصل صحبت مداخله نظامی که می‌کنند و مداخله اقتصادی و حصر اقتصادی، این را مقدمه دارد قرار می‌دهد که اذهان آنجا بروند و توطئه داخلی او مغفول غنه باشد. آنکه نهضت شما را و ما را به هم می‌زند، آسیب زده می‌کند از داخل است، از خارج نیست. (۱۳۵۸/۱۰/۱۰) ^۷	مداخله نظامی و اقتصادی به عنوان مقدمه‌ای برای منحرف کردن توجه از توطئه‌های داخلی

^۱ صحیفه امام ج ۱۰ ص ۳۶۶^۲ صحیفه امام ج ۱۷ ص ۳۵^۳ صحیفه امام ج ۲ ص ۱۲۵^۴ صحیفه امام ج ۱۷ ص ۳۱۹^۵ صحیفه امام ج ۱۱ ص ۳۵۷^۶ صحیفه امام ج ۱۱ ص ۵۰۵^۷ صحیفه امام ج ۱۲ ص ۶۴

ردیف	بیانات	مفاهیم
۹۳	ما از حصر اقتصادی نمی‌ترسیم. ما از دخالت نظامی نمی‌ترسیم. آن چیزی که ما را می‌ترساند وابستگی فرهنگی است. ما از دانشگاه استعماری می‌ترسیم. ما از دانشگاهی می‌ترسیم که جوان‌های ما را آنطور تربیت کنند که خدمت غرب بکنند (۱۳۵۹/۲/۱)	ترس از وابستگی فرهنگی و تأثیر منفی دانشگاه‌های استعماری بر تربیت جوانان

منبع: صحیفه امام خمینی (ره)

برای مرحله مقوله‌بندی در روش داده بنیاد، باید مفاهیم مشابه یا مرتبط را در گروه‌های کلی‌تری دسته‌بندی کنیم. در این مرحله، هدف دسته‌بندی مفاهیم به مقوله‌های اصلی است که می‌توانند به تبیین بهتر داده‌ها کمک کنند. در ادامه، مفاهیم ارائه‌شده را به مقوله‌های اصلی تقسیم می‌کنم:

الف. مقوله‌بندی مفاهیم

۱. اهمیت استقلال و خودکفایی

- اهمیت یکپارچگی نظام اقتصادی اسلامی
- ضرورت استقلال در تمامی زمینه‌ها
- تقویت معنویت برای حفظ استقلال و کمال
- ضرر وابستگی به غرب و اهمیت خودکفایی
- برنامه‌ریزی برای رفاه و استقلال اقتصادی
- استقلال همه‌جانبه کشور
- خودکفایی اقتصادی و مقابله با وابستگی
- ضرورت خودکفایی اقتصادی و فرهنگی و استقلال از وابستگی‌ها
- اهمیت خودکفایی در کشاورزی برای استقلال
- ضرورت خودکفایی اقتصادی و کاهش وابستگی
- خودکفایی و عدم وابستگی به دشمنان
- اهمیت خودکفایی در کشاورزی و جلوگیری از وابستگی به کشورهای دیگر برای تأمین مواد غذایی
- استفاده از محاصره اقتصادی به عنوان فرصتی برای خودکفایی و کاهش وابستگی به دیگران

۲. اهمیت فرهنگ و هویت اسلامی

- اهمیت فرهنگ اسلامی در تربیت نسل آینده
- اهمیت فرهنگ در هویت و موجودیت جامعه
- وابستگی فرهنگی و تأثیر آن بر استقلال

- 0 اهمیت کار برای خدا و دوری از توجه به مخلوق
 - 0 جایگاه تجارت عادلانه و مخالفت با نفوذ سیاسی از طریق مبادلات اقتصادی در فرهنگ اسلامی
 - 0 احترام به مالکیت مشروع و عدم احترام به مالکیت غیرمشروع
 - 0 توجه به اهمیت تمام بخش‌های اقتصادی و نظامی برای حفظ امنیت و پیشرفت کشور
۳. نقش بازار و اقتصاد

- 0 نقش بازار در انقلاب و تحولات اجتماعی
- 0 تاثیر بازار در تحولات سیاسی و اجتماعی
- 0 تأثیر پیگیری مکرر بر رفتار بازار
- 0 تأثیر تکرار نهی بر روح انسان
- 0 مقابله با گرانفروشی و احتکار در بازار
- 0 کاهش ارزش تعاون و تأثیر آن بر بازار
- 0 تعهد بازار به اسلام و پیشقدم بودن در مسائل اسلامی
- 0 نقش فعال بازار در نهضت و جنگ، خدمت به اسلام و جمهوری اسلامی
- 0 بازار به عنوان پشتوانه احکام اسلامی، درخواست توجه دولت به بازار
- 0 روابط حمایتی متقابل بین دولت و بازار
- 0 نقش بازار به عنوان پشتوانه عظیم برای اسلام، لزوم حفظ این نقش توسط بازاریان
- 0 اهمیت حرکت بازار در مسیر اسلامی، نقش بازار به عنوان پشتوانه ارتش و دولت
- 0 لزوم مبارزه با گرانفروشی و احتکار، نقش اصناف در مقابله با این مشکلات
- 0 ضرورت هماهنگی و حمایت بازار از جبهه
- 0 احترام و تاثیر بازار و بازاریان در سیاست و خدمات اجتماعی
- 0 ضرورت اسلامی شدن بازار، مقابله با قاچاق و گران فروشی، توجه به فقرا و ضعیفان
- 0 نقش بازار در حمایت از مراجع و علمای دینی
- 0 بازار به عنوان پشتوانه احکام اسلام و نیاز به توجه دولت
- 0 تأکید بر جلوگیری از ربا و گران فروشی در بازار

۴. اقتصاد مقاومتی و پیشرفت

- 0 تأکید بر خودکفایی و توسعه علمی کشور
- 0 لزوم خودکفایی دانشگاه‌ها و کاهش وابستگی به دانش غربی
- 0 ضرورت استقلال فکری و فرهنگی و کاهش وابستگی به مغزهای غربی و شرقی
- 0 استفاده از امکانات خارجی با حفظ استقلال و احترام متقابل
- 0 تأکید بر ظرفیت‌های داخلی برای رشد اقتصادی و استفاده از نفت در صنایع مختلف
- 0 فروش نفت به قیمت عادلانه، استفاده از درآمد نفت برای عمران کشور

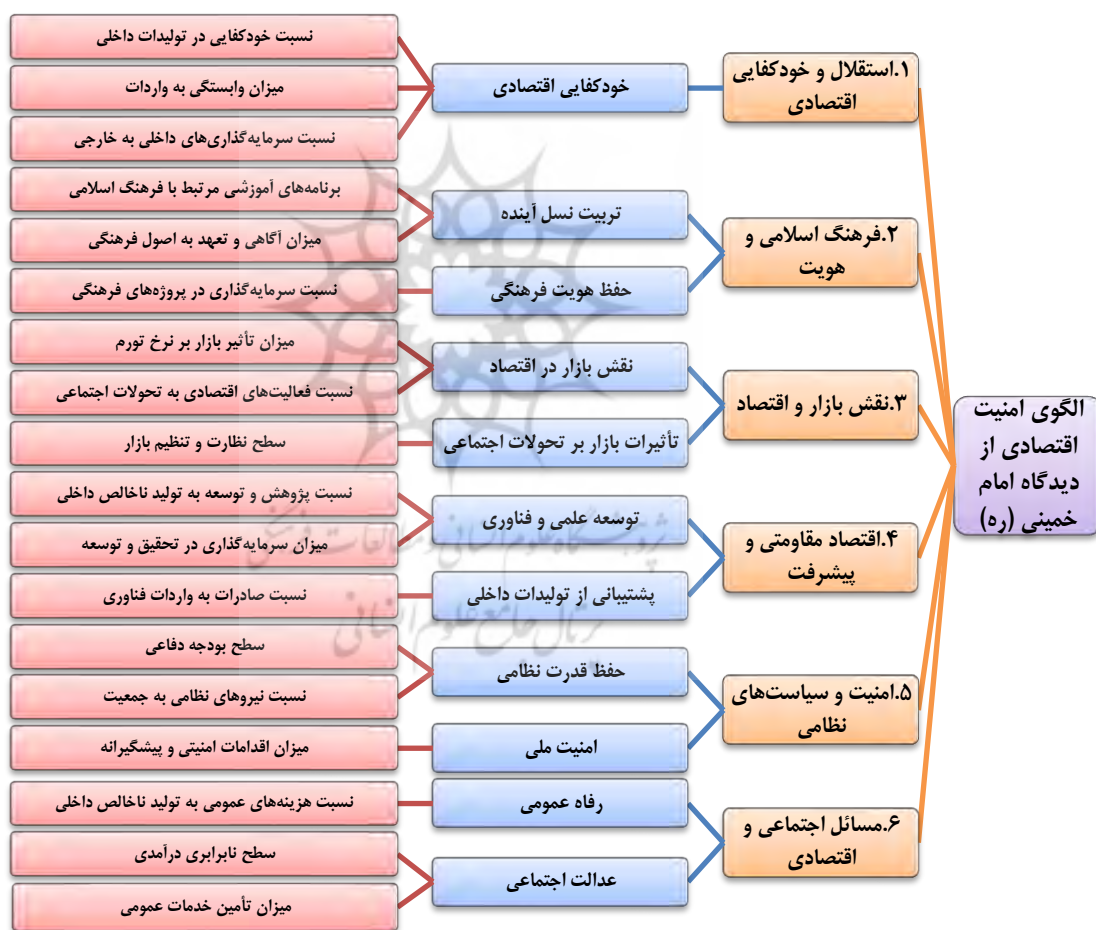
- ۰ فروش نفت به آمریکا در صورت عدم دخالت در امور داخلی ایران
- ۰ جلوگیری از صادرات نفت به خارج، تأمین نیازهای داخلی، کاهش وابستگی تجاری
- ۰ پتانسیل بالای کشاورزی ایران و قابلیت صدور محصولات کشاورزی
- ۰ شروع برنامه‌های دولت از رسیدگی به نیازهای اساسی مستمندان
- ۰ امید به رفع مشکلات اقتصادی و گرانی توسط دولت
۵. امنیت و سیاست‌های نظامی
- ۰ اهمیت حفظ قدرت نظامی و جلوگیری از تضعیف آن در بازار
- ۰ استقامت در وفاداری و مقابله با وابستگی‌های استعماری
- ۰ خطرات تسلیم به قدرت‌های بزرگ برای استقلال و شرافت کشور
- ۰ خطرات تسلیم به خواسته‌های اسرائیل و آسیب به اقتصاد کشور و اسلام
- ۰ عدم ترس از محاصره اقتصادی
- ۰ تبدیل محاصره اقتصادی به فرصت برای افزایش فعالیت‌ها و مقابله با دشمن داخلی
- ۰ مداخله نظامی و اقتصادی به عنوان مقدمه‌ای برای منحرف کردن توجه از توطئه‌های داخلی
۶. مسائل اجتماعی و اقتصادی
- ۰ نقش کشاورزان و کارگران در استقلال کشور
- ۰ تأکید بر اهمیت رفتار خوب با مردم برای کسب آرامش و رضایت وجدان
- ۰ احترام به مالکیت مشروع و عدم احترام به مالکیت غیرمشروع
- ۰ محکومیت صادره اموال از طرف افراد غیرمسئول و ضرورت رعایت موازین شرعی
- ۰ لزوم عمل به وعده‌ها و بیان خدمات به مردم
- ۰ تأکید بر اصلاحات درون‌سازمانی و عدم توجه به تجملات در قدرت
- ۰ ضرورت توجه به محرومان و مجانی کردن خدمات پایه
- ۰ تأکید بر تجارت عادلانه و مخالفت با نفوذ سیاسی از طریق مبادلات اقتصادی
- با این دسته‌بندی، می‌توان به تحلیل عمیق‌تری از داده‌ها پرداخت و روابط و الگوهای کلیدی را در پژوهش مشخص کرد. در جدول شماره (۲) تطبیق ابعاد کلی امنیت اقتصادی با مفاهیم صورت گرفته است.
- جدول شماره (۲) تطبیق ابعاد کلی امنیت اقتصادی با مفاهیم

ردیف	بعد کلی	شماره ردیف مفاهیم مرتبط
۱	استقلال و خودکفایی اقتصادی	۱، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۳، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۲۰، ۲۱
۲	فرهنگ اسلامی و هویت	۲، ۱۴، ۱۵، ۱۹
۳	نقش بازار و اقتصاد	۱۱، ۱۲، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۶، ۲۷، ۳۲، ۳۴، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۳، ۴۴، ۴۷، ۴۹، ۵۰
۴	اقتصاد مقاومتی و پیشرفت	۵۵، ۵۶، ۵۷، ۶۳، ۶۴، ۶۷، ۶۹، ۷۲، ۷۴، ۷۶، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۵، ۸۶، ۸۷
۵	امنیت و سیاست‌های نظامی	۲۷، ۲۹، ۳۳، ۳۵، ۳۹، ۴۴، ۴۷، ۴۹، ۸۱، ۸۴، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲

۶	مسائل اجتماعی و اقتصادی	۴، ۸، ۱۳، ۲۱، ۳۰، ۳۱، ۴۰، ۴۵، ۵۳، ۵۹، ۶۰، ۶۲، ۶۵، ۶۶، ۷۰، ۷۱، ۷۳، ۷۵، ۷۸، ۸۲
---	-------------------------	--

منبع: یافته های پژوهش

برای نمایش ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌ها در یک مدل، می‌توان از یک مدل سلسله‌مراتبی استفاده کرد. این مدل به وضوح نشان می‌دهد که چگونه ابعاد کلی تحقیق به مولفه‌های خاص و سپس به شاخص‌های قابل اندازه‌گیری تقسیم می‌شوند. در شکل، مدل نمایش ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌ها به صورت گرافیکی و توصیفی ارائه شده است.

شکل شماره (۱) الگوی امنیت اقتصادی از دیدگاه امام خمینی (ره)

منبع: یافته های پژوهش

ب. مدل ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌ها

در شکل شماره (۱) الگوی امنیت اقتصادی از دیدگاه امام خمینی (ره) نمایش داده شده است که در ادامه به تشریح آن می‌پردازیم.

۱. بعد: استقلال و خودکفایی اقتصادی

• مولفه‌ها:

۱، ۱. خودکفایی اقتصادی

۱، ۱، ۱. شاخص: نسبت خودکفایی در تولیدات داخلی: درصد تولیدات داخلی نسبت به کل مصرف داخلی.

• بیان مصداقی: امام خمینی (ره) بارها بر خودکفایی در تولیدات داخلی تأکید داشتند و می‌فرمودند: «ما باید در زمینه‌های اقتصادی به گونه‌ای عمل کنیم که نیازهای اساسی خود را از داخل تأمین کنیم و نیازی به واردات خارجی نداشته باشیم».

۱، ۲. کاهش وابستگی به خارج

۱، ۲، ۱. شاخص: میزان وابستگی به واردات: درصد وابستگی به واردات نسبت به کل نیازهای اقتصادی.

• بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره وابستگی به واردات می‌فرمودند: «استقلال اقتصادی کشور زمانی محقق می‌شود که به حداقل وابستگی به واردات برسیم و تولید داخلی را در اولویت قرار دهیم».

۱، ۲، ۲. شاخص: نسبت سرمایه‌گذاری‌های داخلی به خارجی: میزان سرمایه‌گذاری داخلی نسبت به سرمایه‌گذاری خارجی.

• بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره سرمایه‌گذاری‌های داخلی می‌فرمودند: «اگر مردم و دولت بتوانند سرمایه‌گذاری‌های خود را در داخل کشور متمرکز کنند، می‌توانیم اقتصاد خود را از وابستگی به بیگانگان نجات دهیم».

۱، ۳. کاهش وابستگی به خارج

۱، ۳، ۱. شاخص: میزان کاهش واردات کالاهای اساسی: تغییر درصد واردات کالاهای اساسی نسبت به کل واردات.

• بیان مصداقی: امام خمینی (ره) در بیانات خود به اهمیت کاهش وابستگی به واردات کالاهای اساسی اشاره کرده و فرموده‌اند: «ما باید با تکیه بر توان داخلی خود، نیازهای کشور را تأمین کنیم و از وابستگی به کشورهای بیگانه در تأمین کالاهای اساسی پرهیز نماییم».

۱,۳,۲. شاخص: نسبت تولید داخلی به واردات: میزان تولید داخلی نسبت به میزان واردات.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) در یکی از سخنان خود در مورد اهمیت تولید داخلی فرموده‌اند: «اقتصاد کشور باید بر پایه تولید داخلی استوار باشد و باید سعی کنیم تا واردات را به حداقل برسانیم و در عوض تولید داخلی را افزایش دهیم».

۲. بعد: فرهنگ اسلامی و هویت

- مولفه‌ها:

۲,۱. تربیت نسل آینده

۲,۱,۱. شاخص: برنامه‌های آموزشی مرتبط با فرهنگ اسلامی: تعداد و کیفیت برنامه‌های آموزشی که به فرهنگ اسلامی می‌پردازند.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره تربیت نسل آینده می‌فرمودند: «فرهنگ اسلامی باید در نظام آموزشی کشور نهادینه شود و نسل آینده باید با اصول و ارزش‌های اسلامی تربیت شود».

۲,۲. حفظ هویت فرهنگی

۲,۲,۱. شاخص: میزان آگاهی و تعهد به اصول فرهنگی: درصد جمعیت آگاه و متعهد به اصول فرهنگی.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) می‌فرمودند: «ما باید هویت فرهنگی خود را حفظ کنیم و مردم را به اصول و ارزش‌های اسلامی متعهد نگه داریم».
- ۲,۲,۲. شاخص: نسبت سرمایه‌گذاری در پروژه‌های فرهنگی: میزان سرمایه‌گذاری در پروژه‌های مرتبط با فرهنگ و هویت اسلامی.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره اهمیت پروژه‌های فرهنگی می‌فرمودند: «سرمایه‌گذاری در زمینه‌های فرهنگی باید یکی از اولویت‌های اصلی دولت باشد تا بتوانیم فرهنگ اسلامی را تقویت کنیم».

۳. بعد: نقش بازار و اقتصاد

- مولفه‌ها:

۳,۱. نقش بازار در اقتصاد

۳,۱,۱. شاخص: میزان تأثیر بازار بر نرخ تورم: تغییرات نرخ تورم نسبت به فعالیت‌های بازار.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره نقش بازار در اقتصاد می‌فرمودند: «بازار باید به گونه‌ای تنظیم شود که نرخ تورم کنترل شود و به معیشت مردم آسیب نرساند».

۳,۲. تأثیرات بازار بر تحولات اجتماعی

۳,۲,۱. شاخص: نسبت فعالیت‌های اقتصادی به تحولات اجتماعی. درصد تغییرات اجتماعی به فعالیت‌های اقتصادی.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) می‌فرمودند: «فعالیت‌های اقتصادی باید به گونه‌ای باشد که موجب تحولات مثبت اجتماعی شود و عدالت در جامعه برقرار گردد».

۳,۲,۲. شاخص: سطح نظارت و تنظیم بازار. میزان نظارت و تنظیم بر بازار.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره نظارت بر بازار می‌فرمودند: «بازار باید تحت نظارت دقیق قرار گیرد تا از سوءاستفاده‌ها جلوگیری شود و عدالت اقتصادی برقرار گردد».

۴. بعد: اقتصاد مقاومتی و پیشرفت

- مؤلفه‌ها:

۴,۱. توسعه علمی و فناوری

۴,۱,۱. شاخص: نسبت پژوهش و توسعه به تولید ناخالص داخلی. میزان سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه به تولید ناخالص داخلی.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره اهمیت توسعه علمی می‌فرمودند: «برای دستیابی به استقلال واقعی، باید در زمینه‌های علمی و فناوری سرمایه‌گذاری کنیم و تحقیقات را گسترش دهیم».

۴,۲. پشتیبانی از تولیدات داخلی

۴,۲,۱. شاخص: میزان سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه. میزان کل سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره حمایت از تولیدات داخلی می‌فرمودند: «تولیدات داخلی باید حمایت شوند و سرمایه‌گذاری در تحقیقات و توسعه داخلی افزایش یابد».

۴,۲,۲. شاخص: نسبت صادرات به واردات فناوری. میزان صادرات فناوری نسبت به واردات آن.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره واردات و صادرات فناوری می‌فرمودند: «ما باید به جای واردات فناوری، به صادرات آن بپردازیم و دانش خود را به جهان صادر کنیم».

۵. بعد: امنیت و سیاست‌های نظامی

- مؤلفه‌ها:

۵,۱. حفظ قدرت نظامی

۵,۱,۱. شاخص: سطح بودجه دفاعی. میزان بودجه اختصاص یافته به امور دفاعی.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره اهمیت حفظ قدرت نظامی می‌فرمودند: «بودجه دفاعی باید به گونه‌ای باشد که بتوانیم از استقلال و امنیت کشور دفاع کنیم».

۵,۲. امنیت ملی

- ۵,۲,۱. شاخص: نسبت نیروهای نظامی به جمعیت: تعداد نیروهای نظامی نسبت به جمعیت کل کشور.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره نیروهای نظامی می‌فرمودند: «نیروهای نظامی باید به گونه‌ای تقویت شوند که بتوانند امنیت کشور را در برابر تهدیدات حفظ کنند».

۵,۲,۲. شاخص: میزان اقدامات امنیتی و پیشگیرانه: تعداد و کیفیت اقدامات امنیتی و پیشگیرانه.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره اهمیت امنیت می‌فرمودند: «اقدامات امنیتی باید به گونه‌ای باشد که تهدیدات را پیش‌بینی کنیم و پیش از وقوع آن‌ها جلوگیری کنیم».

۶. بعد: مسائل اجتماعی و اقتصادی

- مولفه‌ها:

۶,۱. رفاه عمومی

- ۶,۱,۱. شاخص: نسبت هزینه‌های عمومی به تولید ناخالص داخلی: درصد هزینه‌های عمومی نسبت به تولید ناخالص داخلی.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره رفاه عمومی می‌فرمودند: «دولت باید هزینه‌های عمومی را به گونه‌ای تخصیص دهد که رفاه عمومی بهبود یابد و مردم در آسایش زندگی کنند».

۶,۲. عدالت اجتماعی

۶,۲,۱. شاخص: سطح نابرابری درآمدی: شاخص نابرابری درآمدی (مثل ضریب جینی).

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره عدالت اجتماعی می‌فرمودند: «نابرابری‌های اقتصادی باید کاهش یابد و عدالت اجتماعی در تمام سطوح جامعه برقرار شود».

۶,۲,۲. شاخص: میزان تأمین خدمات عمومی: درصد جمعیت که از خدمات عمومی پایه بهره‌مند است.

- بیان مصداقی: امام خمینی (ره) درباره تأمین خدمات عمومی می‌فرمودند: «دولت باید خدمات عمومی را به گونه‌ای فراهم کند که همه مردم از آن بهره‌مند شوند و هیچ‌کس از حقوق خود محروم نماند».

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

این پژوهش به تحلیل ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های امنیت اقتصادی از منظر امام خمینی (ره) پرداخته است. با استفاده از روش تحقیق داده بنیاد و تحلیل بیانات امام خمینی (ره) از صحیفه امام، مشخص شد که امنیت اقتصادی در اندیشه ایشان از ابعاد متعددی تشکیل شده است که هر یک دارای مؤلفه‌ها و شاخص‌های خاص خود هستند.

ابعاد کلی امنیت اقتصادی:

- **استقلال و خودکفایی اقتصادی:** امام خمینی (ره) بر اهمیت استقلال و خودکفایی اقتصادی تأکید دارند و این بعد از اهمیت زیادی برخوردار است. مفاهیم مرتبط شامل لزوم خودکفایی در تمامی زمینه‌ها، کاهش وابستگی به خارج و تقویت معنویت برای حفظ استقلال است.
- **فرهنگ اسلامی و هویت:** فرهنگ اسلامی و حفظ هویت از دیگر ابعاد مهم هستند که به تربیت نسل آینده و حفظ هویت فرهنگی مربوط می‌شود.
- **نقش بازار و اقتصاد:** امام بر نقش بازار در تحولات اجتماعی و اقتصادی تأکید کرده و اهمیت آن در انقلاب و تحولات سیاسی را مورد بررسی قرار داده‌اند.
- **اقتصاد مقاومتی و پیشرفت:** این بعد شامل تأکید بر خودکفایی و پیشرفت علمی، اصلاحات درون‌سازمانی و مقابله با وابستگی به فناوری‌های غربی است.
- **امنیت و سیاست‌های نظامی:** امام خمینی (ره) بر حفظ قدرت نظامی و امنیت ملی تأکید دارند و این بعد شامل سیاست‌های دفاعی و اقدامات امنیتی است.
- **مسائل اجتماعی و اقتصادی:** این بعد شامل توجه به رفاه عمومی، عدالت اجتماعی و اهمیت توجه به نیازهای اساسی مستمندان است.

پیشنهادهای

۱. تقویت استقلال اقتصادی:
 - **برنامه‌ریزی برای خودکفایی:** کشور باید برنامه‌های جدی برای خودکفایی اقتصادی در حوزه‌های مختلف به ویژه کشاورزی و صنایع استراتژیک تدوین کند.
 - **کاهش وابستگی به واردات:** برای کاهش وابستگی به واردات، توجه به تولیدات داخلی و سرمایه‌گذاری در فناوری‌های نوین ضروری است.
۲. حفظ و تقویت فرهنگ اسلامی:
 - **توسعه برنامه‌های آموزشی فرهنگی:** طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی مرتبط با فرهنگ اسلامی برای تربیت نسل آینده و حفظ هویت فرهنگی مورد نیاز است.

- ۰ **سرمایه‌گذاری در پروژه‌های فرهنگی:** افزایش نسبت سرمایه‌گذاری در پروژه‌های فرهنگی و تقویت نهادهای فرهنگی باید در اولویت قرار گیرد.
۳. نقش بازار و نظارت اقتصادی:
- ۰ **تقویت نظارت بر بازار:** نظارت و تنظیم دقیق بازار برای جلوگیری از گران فروشی و احتکار باید تقویت شود.
- ۰ **حمایت از تولیدات داخلی:** نقش بازار در حمایت از تولیدات داخلی و تنظیم قیمت‌ها باید مورد توجه قرار گیرد.
۴. پیشبرد اقتصاد مقاومتی و پیشرفت:
- ۰ **توسعه علمی و تحقیقاتی:** افزایش سرمایه‌گذاری در پژوهش و توسعه برای بهبود وضعیت اقتصادی و ارتقای فناوری‌های بومی ضروری است.
- ۰ **اصلاح نظام بانکی:** نیاز به تغییر نظام بانکی به سمت سیستم بانکی اسلامی و توجه به سیاست‌های مالی مستقل وجود دارد.
۵. تقویت سیاست‌های نظامی و امنیتی:
- ۰ **حفظ قدرت نظامی:** تأمین منابع لازم برای تقویت قدرت نظامی و امنیت ملی باید در دستور کار قرار گیرد.
- ۰ **اقدامات پیشگیرانه امنیتی:** اجرای اقدامات پیشگیرانه برای مقابله با تهدیدات داخلی و خارجی اهمیت دارد.
۶. حل مسائل اجتماعی و اقتصادی:
- ۰ **توجه به رفاه عمومی:** تأمین نیازهای اساسی مستمندان و توجه به عدالت اجتماعی باید به عنوان اولویت‌های کلیدی در سیاست‌گذاری‌های اقتصادی قرار گیرد.
- ۰ **کاهش نابرابری درآمدی:** استفاده از ابزارهای اقتصادی برای کاهش نابرابری درآمدی و ارتقای سطح زندگی مردم توصیه می‌شود.
- این پیشنهادات با توجه به ابعاد و مؤلفه‌های استخراج شده از بیانات امام خمینی (ره) ارائه شده‌اند و هدف از آنها ارتقاء امنیت اقتصادی به عنوان یکی از ارکان اصلی ثبات و پیشرفت کشور است.

منابع و مأخذ

منابع فارسی

- اخوان کاظمی ، بهرام. (۱۳۹۸). ماهیت و الزامات امنیت اقتصادی در الگوی اسلامی و ایرانی پیشرفت. *سیاست متعالیه*، ۷(۲۶)، ۱۹۳-۲۲۶.
- اولین کنگره. (۱۳۷۷). اولین کنگره بررسی اندیشه های اقتصادی امام خمینی (س). تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- برومند ، شهرزاد. (۱۳۸۷). *امنیت اقتصادی در ایران و چند کشور منتخب*. تهران: انتشارات مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- بوزان، باری؛ ویور، الی و دو ویلد، یاپ (۱۳۹۲). *چارچوبی تازه برای تحلیل امنیت*، ترجمه: علیرضا طیب، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- به سوی نور. (۱۳۹۸). نرم افزار اندروید به سوی نور، تهران، ایران.
- بهشتی ، سید محمد باقر. (۱۴ خرداد ۱۳۹۸). *استقلال اقتصادی در سپهر اندیشه های امام (ره)*. قابل دسترس در: www.irna.ir/news
- خمینی، روح الله . (۱۳۶۸). *اقتصاد در اندیشه امام خمینی (س)* . تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- دومین کنگره. (۱۳۸۰). دومین کنگره بررسی اندیشه های اقتصادی امام خمینی (س). تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س).
- دهخدا، علی اکبر. (۱۳۷۷). *لغت نامه دهخدا* . تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- رشیدی، مصطفی؛ ردادی، علی و مقدم فر، سعیدرضا. (۱۳۹۴). طراحی الگوی سنجش امنیت اقتصادی کشور، *فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج*، ۱۸(۶۸)، ۶۵-۸۹.
- صدر، سیدمحمدباقر. (۱۳۹۳). *اقتصاد ما*، ترجمه: محمدمهدی برهانی و ابوالقاسم حسینی ژرفا، قم: پژوهشگاه علمی تخصصی شهید صدر.
- صحیفه امام. (۱۳۹۶). نرم افزار صحیفه امام ، تهران، ایران.
- عمید، حسن. (۱۳۸۹). *فرهنگ عمید* . تهران: امیرکبیر.
- عزیزی، فیروزه و پاسبان ، فاطمه. (۱۳۸۰). بررسی آرا و اندیشه های حضرت امام خمینی (س) درباره برنامه های اقتصادی دولت (تهیه و تنظیم، سیاستگذاری، خط مشی ها و ...). تألیف بررسی اندیشه های اقتصادی امام خمینی (ره)، ۳۸۱.
- ماندل، رابرت. (۱۳۷۷). *چهره متغیر امنیت ملی*، ترجمه : پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: ژوهشکده مطالعات راهبردی.
- ج. موريس و فيليبس او. (۱۳۷۷)، *تحليل اقتصادی (نظريه و کاربرد، اقتصاد خرد)*، ترجمه : اکبر کميجانی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

منابع لاتین

- Arefieva, O., Tulchynska, S., Popelo, O., Arefiev, S., & Tkachenko, T. (2021). The Economic Security System in the Conditions of the Powers Transformation. *International Journal of Computer Science & Network Security*, 21(7), 35-42.
- Cable, V. (1995). What is international economic security?. *International Affairs*, 71(2), 305-324.
- Dzmitry, S. (2019). Research of Indicator analysis of social and economic security. *Бюллетень науки и практики*, 5(10), 128-132.
- Guryanova, L. S., Klebanova, T. S., Milevskiy, S. V., Nepomnyaschiy, V. V., & Rudachenko, O. A. (2017). Models for the analysis of the state's financial security indicators dynamics. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 1(22), 254-264.
- Harkava, V., Bezpatochnyi, M., Koshchii, O., & Hryshyna, L. (2021). Formation of a system of indicators of assessment of economic security of regions. *Studies of Applied Economics*, 39(7).
- Hrybinenko, O., Bulatova, O., & Zakharova, O. (2020). Financial indicators in the system of economic security of the world countries. .
- Kahler, M. (2004). Economic security in an era of globalization: definition and provision. *The Pacific Review*, 17(4), 485-502.
- Klochan, I., Khodakivska, O., Kobets, S., Bachkir, I., Martynova, L., & Hnatenko, I. (2022). Sustainable development of regions: Modeling the management of economic security of innovative entrepreneurship.
- Levchenko, V., Boiko, A. O., Savchenko, T. H., Bozhenko, V. V., Humenna, Y. H., & Pilin, R. (2019). State regulation of the economic security by applying the innovative approach to its assessment.
- Mityakov, S. N., Mityakov, E. S., Ladynin, A. I., & Nazarova, E. A. (2023). Country economic security monitoring rapid indicators system. *Economies*, 11(8), 208.
- Narboy, K., Faridakhon, K., & Shakhzod, S. (2021). *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*.
- Petrov, P. (2022). Using factor analysis to determine representative indicators in the financial sphere of economic security. *Revista Gestão & Tecnologia*, 22(1), 154-167.
- Stankevičienė, J., Sviderskė, T., & Miečinskienė, A. (2013). Relationship between economic security and country risk indicators in EU Baltic sea region countries.

پروہشکاء علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی